

KULTURHISTORISK
MUSEUM
UNIVERSITETET I OSLO
FORNMINNESEKSJONEN
Postboks 6762,
St. Olavs Plass
0130 Oslo

RAPPORT

ARKEOLOGISK UTGRAVNING

**Boplassfunn fra yngre steinalder i
dyrket mark**

SKOLLEVOLL, 36/343,
FARSUND KOMMUNE, VEST-
AGDER

FELTLEDER:
Lucia Uchermann Koxvold

PROSJEKTLEDER:
Inger Marie Berg -Hansen

Oslo 2011

**KULTURHISTORISK
MUSEUM
UNIVERSITETET
I OSLO**

Gårds-/ bruksnavn Skollevoll	G.nr./ b.nr. 36/343
Kommune Farsund	Fylke Vest-Agder
Saksnavn Skollevoll	Kulturminnetype Boplass funn fra yngre steinalder
Saksnummer (arkivnr. Kulturhistorisk museum) 2010/6931	Tiltakskode/ prosjektkode 204859
Eier/ bruker, adresse Harald Rosåsen, Toppveien 9, 4563 Borhaug.	Tiltakshaver Trond Rosåsen
Tidsrom for utgravning 25.10.10-19.11.10	M 711-kart/ UTM-koordinater/ Kartdatum UTM Zone 32 N
ØK-kart AS003-5-4	ØK-koordinater N: 357629 Ø: 6443031
A-nr. 2010/314	C-nr. 57721
ID-nr (Askeladden) 131096	Negativnr. (Kulturhistorisk museum) CF 34393
Rapport ved: Lucia Uchermann Koxvold	Dato: 5.4.2011
Saksbehandler: Inger M. Berg-Hansen	Prosjektleder: Inger M. Berg-Hansen

SAMMENDRAG

I tidsrommet 25.10.10-19.11.10 foretok KHM en arkeologisk utgravning av en steinalderlokalitet (ID 131096) på Skollevoll (36/343) på Lista, Farsund Kommune i Vest-Agder.

Boplassen lå på 7-8 moh på en morenerygg i dyrket mark, lokalitetens opprinnelige størrelse er uavklart, det ble åpnet i underkant av 340 m². Kun utvalgte deler av lokaliteten ble undersøkt, og totalt ble 33 m² av lokaliteten utgravd i inntil 4 mekaniske lag på 10 cm.

Totalt fremkom det 4302 artefakter i flint, 2 artefakter i rhyolitt fra steinalder og 11 fragmenter av keramikk av uviss datering, ved undersøkelsen på Skollevoll. Det foreligger 48 redskaper i flint på lokaliteten og 1 redskap i rhyolitt. Det ble funnet 8 pilspisser, derav 4 A-spisser og 4 B-spisser, slipte avslag og fragmenter fra flint økser og oppimot 11 avslag og flekker tolket som skrapere. Flekkematerialet tyder i all hovedsak på neolittisk tilhørighet, med tosidig teknikk og regularitet. Av de 31 kjernene og de 13 kjernefragmentene er det stor variasjon, deriblant er det identifisert 5 sylindriske kjerner og en rekke plattformkjerner som alle kan tas til inntekt for en neolittisk tilhørighet. Det ble også gjort funn en av koniske kjerne og en mikroflekkekjerne, som typologisk hører hjemme i mesolitikum.

En 23 meter lang sjakt ble lagt på tvers av morenevollen for å undersøke dennes oppbygging. Lagene identifisert vitner om flere mulige vaskede lag, som kan tolkes dit hen at det har slått vann over vollens nordlige del ved flere anledninger. Grunnet Listas spesielle landhevningforeløp med skiftende regresjoner og transgresjoner kan det virke som om Skollevoll lokaliteten kan ha vært strandbundet ved flere anledninger. Trolig har lokaliteten vært i bruk ved mer enn en anledning.

INNHOLD:

1. BAKGRUNN FOR UNDERSØKELSEN	3
2. DELTAGERE, TIDSRUM	3
3. BESØK OG FORMIDLING	4
4. LANDSKAPET - FUNN OG FORNMINNER.....	4
5. UTGRAVNINGEN	6
5.1 Problemstillinger – prioriteringer	6
5.2 Utgravningsmetode.....	7
5.3 Utgravningens forløp.....	8
5.4 Kildekritiske forhold	10
5.5 Utgravningen.....	10
5.5.1 Funnmateriale	10
Slipte økseavslag	12
Pilspisser.....	15
Stikler og skrapere	16
Andre retusjerte avslag og fragmenter	16
Flekkematerialet	17
Kjerner	19
Rhyolitt	20
Naturlig flintknoller	20
5.5.2 Sjakten, morenevollen og strandlinje.....	20
5.6 Vurdering av utgravningsresultatene, tolkning og diskusjon.....	21
6. KONKLUSJON	22
7. LITTERATUR	23
8. VEDLEGG	25
8.1. Tegninger	25
8.1.1. Sjakten profil. Utarbeidet av R. Borvik.....	26
8.3. Fotoliste.	27
8.4. Kart.....	33
8.4. 1 Oversiktskart med lokalitetens beliggenhet avmerket. Utarbeidet av K. Loftsgarden, Khm. ...	33

8.4. 2. Flyfoto over Skollevoll med lokaliteten og utgravningsområdet avmerket. Utarbeidet av K. Loftsgarden, Khm.	34
8.4. 3. Kart over Skollevoll med lokaliteten og utgravningsområdet av merket. Utarbeidet av K. Loftsgarden, KHM.	35
8.4.4 Funndistribusjon av alle flint artefakter med cortex. Utarbeidet av K. Loftsgarden, KHM.	36
8.4.5 Funndistribusjon av alle funn og de patinerte funn. Utarbeidet av K. Loftsgarden, KHM.	37
8.4.6. Funndistribusjon av flekker, mikroflekker og ryggflekker. Utarbeidet av K. Loftsgarden, KHM.	38
8.4.8 Kart med strandlinje 4 meter over dagens havnivå. Utarbeidet av K. Loftsgarden, KHM.	41
8.4.9 Kart med strandlinje 5 meter over dagens havnivå. Utarbeidet av K. Loftsgarden, KHM.	42
8.4.10 Kart med strandlinje 7 meter over dagens havnivå. Utarbeidet av K. Loftsgarden, KHM.	43
8.4.11 Kart med strandlinje 8 meter over dagens havnivå. Utarbeidet av K. Loftsgarden, KHM.	44
8.5 Tilveksttekst	45

RAPPORT FRA ARKEOLOGISK UTGRAVNING

SKOLLEVOLL, 36/342, FARSUND KOMMUNE, VEST-AGDER

LUCIA UCHERMANN KOXVOLD

1. BAKGRUNN FOR UNDERSØKELSEN

Prosjektet har sin bakgrunn i søknad om dispensasjon fra kommuneplanen i LNF-områder for oppføring av hus og garasje. En mer detaljert redegjørelse for saken kan gjenfinnes i prosjektplanen som ble utarbeidet forkant av undersøkelsen (Damlien 2010).

Riksantikvaren innvilget søknad om dispensasjon med vilkår for den omsøkte steinalderlokaliteten ID 131096 i brev datert 23.8.2010. Riksantikvaren vedtok vilkår om utgravningens omfang og kostnader i brev av 23.8.2010.

2. DELTAGERE, TIDSRØM

Det ble utført 3 dagers forarbeid i forbindelse med utgravningen, fra mandag den 18. oktober t.o.m. onsdag den 20. oktober 2010. Lucia Uchermann Koxvold har utført etterarbeidet vinter 2011.

Selve utgravningen foregikk i perioden 25.10. 2010- 19.11. 2010, og følgende mannskap deltok:

Navn	Stilling	Tidsrom	Uker
Lucia Uchermann Koxvold	Feltleder	25.10.2010- 19.11.2010	4 uker
Rune Borvik	Feltassistent/ GIS	25.10.2010- 19.11.2010	4 uker
Kjetil Loftsgarden	Feltassistent	8.11.2010- 19.11.2010	2 uker
Antall ukeverk i felt inklusiv sykdom og reisedager:			10 uker

Tabell 1: Deltagere på feltarbeidet.

Her må det bemerkes at avstanden mellom arbeidsstedet Skollevoll i Farsund kommune og KHM er så stor at 2 arbeidsdager går i praksis med til pakking og reising. Etter at 6 dagsverk har gått med til reising gjenstår 44 dagsverk som ble brukt i felt. Grunnet sykdom ble den reelle tiden benyttet i felt 39 dagsverk.

Været var svært variert under utgravningen. Blant annet kom det til tider store mengder nedbør og nattefrost som vanskeliggjorde arbeidet. Værforholdenes innvirkning på fremdriften er nærmere omtalt i kapittel 5.3.

3. BESØK OG FORMIDLING

I forkant av undersøkelsen var det to oppslag i henholdsvis Farsunds Avis (18.9.2010) og Avisen Agders (14.9.2010) nettutgaver. Utover dette gjorde lokalitetens beliggenhet i et boligområde den tilgjengelig for interesserte. I løpet av den 4 uker lange utgravningen var det hyppig besøk fra naboer, tiltakshaver og andre interesserte. I tillegg ble det utformet et informasjonsark til nærmeste naboer om utgravningen, hvor det ble invitert til besøk på lokaliteten. Naboene ble også oppfordret til å holde ett godt øye med barn rundt lokalitetsområdet.

4. LANDSKAPET - FUNN OG FORNMINNER

Tiltaksområdet ligger ved Skollevoll/Vågsvoll, nord for Vestbygd og sørvest for Lista fyr i Farsund kommune. Landskapet i området er flatt, og preget av dyrket mark og boligbebyggelse (Fig. 1). Lokaliteten ligger ca. 7-8 moh. i dyrket mark på kanten av en morenevoll. Vollen strekker seg bølget gjennom landskapet fra øst og ut mot havet i vest og gir fin oversikt mot Lista fyr i vest og mot nord. Foran vollen på nordsiden skåner terrenget ned blir flatt. Lokaliteten er omgitt av eksisterende bebyggelse og jordbruksareal mot nord og sørøst. Tiltaksområdet omfatter et areal på 1500 m² (Damlien 2010: 2).

Figur 1: Lokalitetens beliggenhet med omrisset av undersøkelsesområde. Det utgravde området og sjaktens profil er også markert.

Det er ikke registrert andre kulturminner innenfor tiltaksområdet. Det er i midlertidig en jordfast stein med en mulig skålgrop (id. 3476) i underkant av 40 meter nordøst for lokaliteten.

Lista ble tidlig satt på kartet i norsk steinalder arkeologi. Allerede i 1876 ble det levert inn en skiveøks av flint, en buttnakka bergartsøks og en slank bergartsøks

av en type som senere har blitt kalt Nøstvet. Alle disse funnene kom fra gården Sigersvoll og funnstedet lå 8,5 moh. Lokaliteten ble raskt klassisk i norsk arkeologi da funnet ble sett på som det eldste sporet av mennesker i Norge (Gustafson 1906: 13, Petersen 1926:119). I dag dateres funnene fra Sigersvoll til siste halvdel av eldre steinalder, mellom 6500 og 5200 BP. Trolig representerer Sigersvoll-lokaliteten en strandbundet bosetning fra tapestransgresjonens maksimum (Damlien 2010).

Gjenstander av flint og avfall fra redskapsproduksjon er kjent fra hele flat-Lista, men få av lokalitetene er nærmere undersøkt. Gjenstandsmaterialet som kom inn på 1800-tallet fra Vollmona på Skjolnes-halvøya, Nesheim og Spånslåta ved Lundevågen stammer trolig fra både eldre og yngre steinalder.

I tidsrommet 1963-1965 ble deler av fire neolittiske boplasser på Vollmona undersøkt i forbindelse med anleggelsen av Lista Aluminiumsverk (Vibe-Müller, innberetning i Top. Ark). Hovedsakelig skal funnmaterialet inneholde tidlig og mellomneolittiske typer men er ikke nærmere analysert.

En rekke steinalderlokaliteter har blitt undersøkt siden 1980-tallet i Farsundsområdet. Svinehagen i Farsund by i 1987 (Nybruget 1987) og Farsundprosjektet i 1992 der ni steinalderlokaliteter ble utgravd og 19 undersøkt ved prøvestikk og prøveruter. Farsundprosjektet ble utført i forbindelse med industrietablering nord for Lundevågen (Ballin og Jensen 1995).

I 1995 ble fem lokaliteter fra eldre og yngre steinalder undersøkt i forbindelse med reguleringsplanen for Lundevågen Syd. Under registrering ved Jølle ble det påvist omkring 40 steinalderlokaliteter innenfor en kvadratkilometer fra strandsonen og opp på heia (Berg-Hansen 2009). I 2006 gjennomførte KHM en mindre undersøkelse av en steinalderboplass på Grønnsletta ved Grønnslettevika på Skjolnes-halvøya (id.12752) (Melvold 2006). I 2006 og 2007 ble det undersøkt ytterligere 8 steinalderlokaliteter på sørsiden av Lundevågen i forbindelse med kommunedelplan for området (Reitan og Berg-Hansen 2009).

Landhevingsforløpet i Listaområdet er komplisert, med skiftende regresjoner og transgresjoner. Listalandet er et av områdene i Sør-Norge som ble tidligst isfritt etter siste istid, om lag 13 500 – 13 000 BP (Ryen 2007 med ref.). Maksimums havnivå i isavsmeltingsfasen har trolig nådd opp til mellom 3,8 og 6,7 moh (Prøsch-Danielsen 1997, 2006). Ved slutten av istida sto havnivået omtrent på dagens nivå. Rundt 9 000 BP, var trolig havnivået mellom 4 og 6 meter lavere enn i dag (Reitan & Berg-Hansen 2009).

Tapestransgresjonen rundt 8000 BP førte til at havnivået steg jevnt fram til rundt 6000 år BP. Rundt 7200 BP har trolig havnivået steget til 4 moh (Ryen 2007). Dateringen tilsvarer tidlig i første del av senmesolitikum altså nøstvetfasen (Reitan & Berg-Hansen 2009).

Tapestransgresjonens maksimum ved 6000 BP sammenfaller med øvre marine grense på Lista, som trolig ligger mellom 6 - 7 moh (Prøsch-Danielsen 1997). Store deler av det vestlige Lista ble satt under vann og store grunner, bukter og sund ble formet. Langs Listas sørkyst ble det dannet store strandvoller (Reitan & Berg-Hansen 2009).

Den etterfølgende regresjonen er noe usikker, men havnivået lå trolig ett sted mellom 5 og 3 moh rundt 4000 BP som sammenfaller omtrent med overgangen mellom MNB og MNA. Ved yngre steinalders slutt, omkring 3500 BP, lå trolig havnivået mellom 0-3 moh (se Ryen 2007 og Prøsch-Danielsen 1995, 1997, 2006 for detaljer).

Strandforskyvningen på Lista innebærer at strandbundne lokaliteter eldre enn 7000 BP er transgredert. Det kreves derfor helt spesielle bevaringsforhold og undersøkelsesmetoder om slike lokaliteter skal kunne dokumenteres. Så langt er det ikke kjent daterte lokaliteter som er eldre enn mellommesolitikum (9000-7500 BP) på Lista (Damlien 2010:4).

Forskningen om steinalderbosetning på Sørlandet har tyngdepunkt i Lundevågen, da så godt som alle utgravningene er utført i dette området. Ett unntak er utgravningen av ett seinneolittisk husanlegg på Arctanderjordet på Lista i 1999 (Grimsrud 1999, Valum 2011). Utover dette er det ikke gjennomført større arkeologiske undersøkelser av steinalderlokaliteter på Lista. Landhevningforløpet har vanskeliggjort forskning omkring typologiske-kronologiske spørsmål versus teknologiske tradisjoner på Sørlandet i mesolittisk og neolittisk tid, og i regionens kulturhistoriske forløp i forhold til de Østlandet og Vestlandet. Det finnes relativt få sikre ¹⁴C-dateringer fra neolittiske kystboplasser i regionen. Flere undersøkelser av forskjellige typer boplasser vil kunne gi viktige bidrag til den pågående forskningen omkring steinalderen i Sørlandsregionen, da mye grunnforskning fortsatt gjenstår med hensyn til både mesolittisk og neolittisk periode i regionen (Damlien 2010: 6).

5. UTGRAVNINGEN

5.1 PROBLEMSTILLINGER – PRIORITERINGER

Ved registreringen ble det gravd to søkesjakter og tre prøvestikk. Det ble gjort funn av flint i begge sjaktene og i to av prøvestikkene. I forbindelse med tilleggsregistrering ble ytterligere fire prøvestikk gravd, alle positive. En foreløpig gjennomgang viste at 41 biter av flint/chert viste seg å være slått. Det er identifisert bipolar teknikk og flekkematerialet er rett med rett vinkel på plattform. Funnene ble gjort i øvre del av brun steinrik morenemasse oppe på en forhøyning på moreneundergunnen og ikke dypere enn 10-20 cm.

Flint forekommer naturlig i morenen i området (Berg-Hansen 1999). Det ble ikke funnet ildsteder eller andre typer av strukturer under registreringen.

Ut fra dette ble det utarbeidet følgende problemstillinger for undersøkelsen (Damlien 2010: 6-7):

- Datering. Avklare om lokaliteten kan dateres til yngre steinalder, eller om det er spor fra ulike perioder.
- Innsamling av et representativt materiale fra lokaliteten, som ett bidrag til den typologiske/kronologiske diskusjonen omkring fasen.
- Avklare lokalitetens omfang. Kan lokalitetens beliggenhet bidra til å avklare spørsmål omkring lokalitetens funksjon?

- Avklaring av om det finnes bevarte strukturer i undergrunnen, og eventuelt datering og funksjonsbestemmelse av disse.

For å besvare disse problemstillingene ble det foreslått å flateavdekke deler av lokaliteten for deretter å utføre en konvensjonell steinaldergravning i metersruter i mekaniske lag.

5.2 UTGRAVNINGSMETODE

Ved ankomst til lokaliteten ble det gjennomført en overflateundersøkelse i fylkeskommunens gjenfylte og gjengrodde sjakter som resulterte i funn av en mengde med flint. Deretter ble det gravd 2 50x50 centimeters prøvekvadranter for å avgjøre funndybder og for å undersøke muligheten for funn i matjorda.

Deretter gjennomførte vi en maskinell avdekking av matjordslaget. Det ble åpnet i underkant av 340 m². I østlig del av morenevollen ble det gravd en 23 meter lang sjakt for å skape ett tverrsnitt av vollen og en profil for pollenprøver. Sjakten besto av en mengde steinholdige lag som lett raste ut ved rensing. Det ble derfor avgjort å fotografere profilen for deretter å måle inn lagene ved hjelp av totalstasjonen (se vedlagt tegning). Videre beskrivelse av sjaktens profil utdypes under 5.5.2.

Videre la vi opp ett koordinatsystem med metersruter. I dette systemet steg X mot nord og Y mot øst og alle rutene ble navngitt ut fra deres sørvestre hjørne. Det ble benyttet totalstasjon ved etablering av rutesystemet.

Lokaliteten ble i hovedsak undersøkt ved og manuelt grave 1x1 meters ruter i mekaniske lag på 10 cm. I noen tilfeller ble det gravd 50x50 cm prøveruter for å undersøke større deler av lokalitetsflaten på kortere tid. All massen fra de gravde rutene ble vannsåldet gjennom netting med 4 mm maskevidde.

Det ble også utført testsålding av matjorda helt på slutten av utgravningen noe som resulterte i en del løsfunn deriblant en del flekkefragmenter men mest avslag.

Figur 2: Maskinell flateavdekking av matjord og innsamling av løsfunn ved R. Borvik. Foto: L.U. Koxvold, KHM.

5.3 UTGRAVNINGENS FORLØP

Ved undersøkelsen ble det benyttet maskinell avdekking av matjordslaget da observasjonene gjort ved registreringen og våre prøvekvadranter viste at funnene ikke befant seg i matjordslaget men i lagene under.

Etter avdekking ble det igjen gjennomført en overflateundersøkelse av lokaliteten som resulterte i funn av en fin flekke med bruksspor, en spiss og flere tydelige ansamlinger med flint. Det ble avgjort å åpne to områder i første omgang, og prøveundersøke resten av flaten med 50x50 cm kvadranter med 2-4 meters mellomrom.

I vestlig del av lokaliteten ble det åpnet ett sammenhengende område på 6 m² som ble gravd i 3 mekaniske lag. 1 m² ble gravd i 4 mekaniske lag. Det ble gjort mye funn i de øverste lagene for deretter gradvis å avta til det ble nærmest tomt i bunn av Lag 3. I østlig del av lokaliteten ble det åpnet ett sammenhengende område på 13,5 m². Grunnet funndybder og mengder ble det valgt og ikke åpne mer enn 9,5 m² i lag 2 her. Funnførende lag viste seg å være Lag 1 og topp av Lag 2. Det ble derfor ikke prioritert å grave stort mer i lagene under i dette området.

Det var store visuelle forskjeller på det littiske materialet fra disse to områdene. I vest var det store mengder med patinert flint med grov struktur, mens det i øst var finere kvalitet på flinten og mindre patinering.

Mellom disse to områdene ble det gravd 50x50 cm kvadranter med 2-4 meters mellomrom i 2-3 mekaniske lag. Ved funn av diagnostisk materiale ble prøvekvadrantene utvidet til 1x1 meters ruter. Sørøstlig del av lokaliteten viste seg å inneholde mye flint men svært få sikre slåtte artefakter.

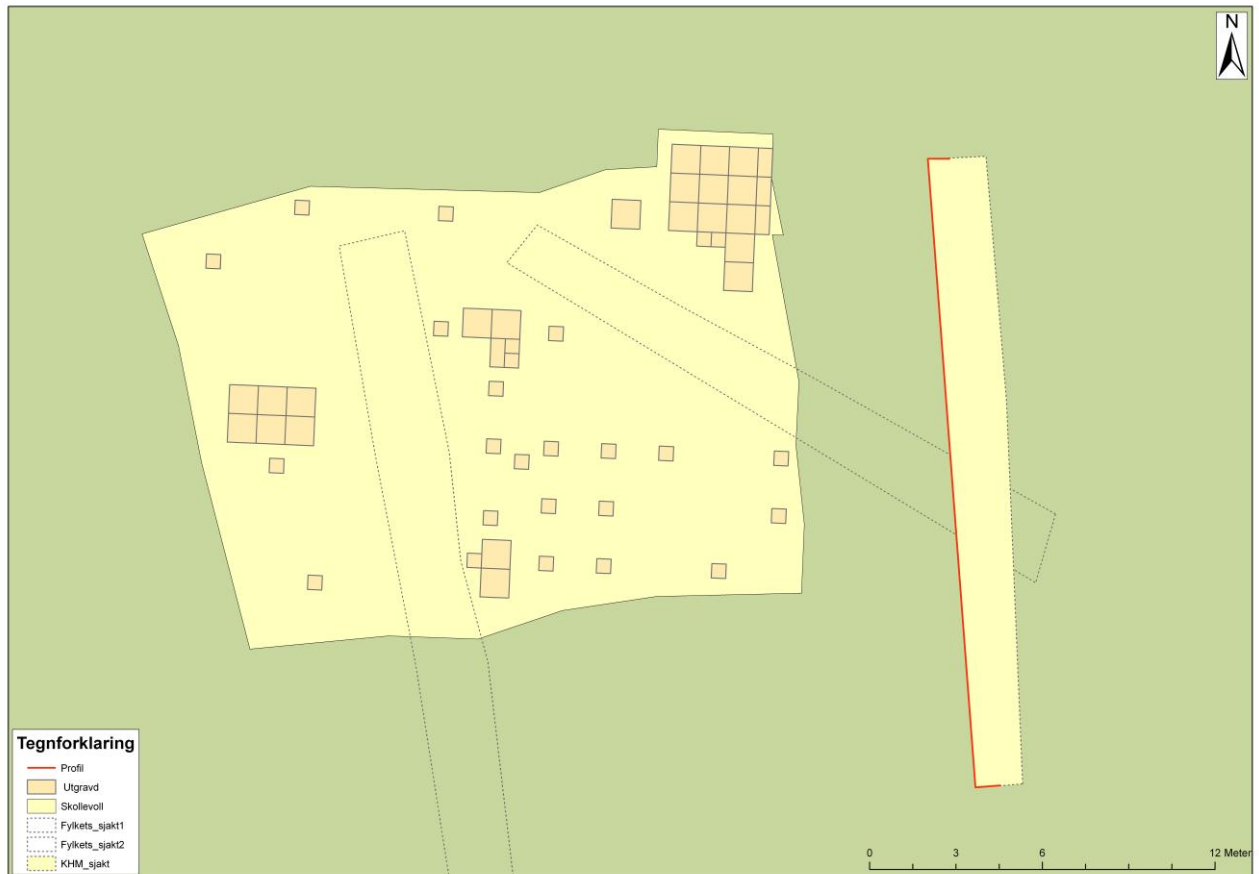
Den funnførende moreneundergrunnen inneholdt mye stein, var grusholdig og funnomfanget var stort. Dette medførte tidkrevende vannsålding og innsamling av funn. Grunnet store mengder naturlig flint i undergrunnen og stor fragmentering ble det prioritert å samle inn sikkert slått materiale og å nedprioritere de mindre fragmentene og splintene. Ved denne strategien ble tidsbruket ved såldestasjonen betraktelig redusert og mer av området kunne dermed undersøkes.

Figur 3: Kald og regnfull dag. Vestlig del av lokaliteten. Sett mot N/V. Foto L.U. Koxvold, KHM.

Været på Lista i perioden utgravningen foregikk var svært skiftende. Enkelte dager var det vindstille og sol. Lokaliteten ligger vindutsatt til og det var til tider sterk kuling. Ved kraftige regnbyger og vind ble arbeidet til tider krevende. De siste to ukene var det til tider nattefrost som gjorde bakken hard og frøs vannslanger og koblinger. Dette førte til at det gikk med tid for å tine vannslanger om morgene før arbeidet kunne settes i gang.

Allerede tidlig under utgravningen ble det observert at det ville bli vanskelig å avgrense lokaliteten og at det dermed heller skulle prioriteres å undersøke så mye av flaten som mulig for å finne diagnostisk materiale.

Figur 4: Avdekket område med alle utgravde ruter og kvadranter. Omriss av de fylkeskommunale sjaktene og profilsjaktene til høyre. Kart utarbeidet av K. Loftsgarden, KHM.

5.4 KILDEKRITISKE FORHOLD

Steinalderlokaliteten lå på en morenevoll dekket med inntil 40 cm med matjord. Siden det har vært dyrket på området ble det observert mye omroting i bunn av matjordslaget og ned i morenegrunnen. Dette kunne blant annet observeres av de til tider store mengdene med moderne avfall som tegl, glass, porselen, metall og plast. Under registreringen, utført av Vest-Agder fylkeskommune, ble det først gravd søkesjakter på lokaliteten og deretter ble det prøvestykket. De to sjaktene gikk henholdsvis fra nord til sør og på skrått fra vest til øst. (se fig. 4). Dette førte til at deler av lokaliteten fikk en oppdeling i 3 områder. De 4 prøvestykkene som hadde blitt utført etter sjaktningen var ikke mulig å gjenfinne.

5.5 UTGRAVNINGEN

5.5.1 FUNNMATERIALE

Totalt fremkom det 4302 artefakter i flint, 2 artefakter i rhyolitt og 11 fragmenter av keramikk ved undersøkelsen på Skollevoll. Det foreligger 48 redskaper i flint på lokaliteten og 1 redskap i rhyolitt. Redskapsprosenten er med

dette på 1, 2 % av den totale funnmengden. 1816 av flint artefaktene har bevart cortex (se kart 8.5.4), 71 er varmepåvirket og 37 stykker er tydelig vannrullet. I tillegg er bortimot 1797 flint artefakter hvit eller blåhvitt patinert (kart 8.4.5). Det littiske artefaktmaterialet er klassifisert etter Helskog et. al. (1976), Inzian et. al. (1999) og Vang Petersen (2008). 11 fragmenter av uornert keramikk av uviss datering trolig yngre enn steinalder materialet ble også funnet å representere trolig et yngre innslag. Keramikk fragmentene vil derfor ikke omtales mer i det følgende.

Tabell 2: Funn fra Skollevoll.

U.nr	Hovedkategori	Antall	Delkategori/merknad	Antall
	Flint			
	<i>Sekundærbearbeidet flint</i>			
1	Øks	1	Slipt eggparti av øks, mulig tverregget øks.	1
2	Øks	1	Mulig slipt flint avslag	1
3	Øks	1	Mulig slipt flint fragment	1
4	Pilspiss	1	A-spiss med sagtannretusj	1
5	Pilspiss	3	A-spiss tanger med A1 retusj	3
6	Pilspiss	1	B-spiss med B1 retusj	1
7	Pilspiss	3	B-spiss tanger, 2 med sagtannretusj.	3
8	Stikkel	1	Kantstikkel laget på flekke	1
10	Flekk (≥ 0,8 cm)	8	Kantretusj	8
11	Flekk (≥ 0,8 cm)	5	Invers retusj	5
12	Flekk (≥ 0,8 cm)	2	Konveks kantretusj/ Skrapere	2
13	Flekk (≥ 0,8 cm)	1	Udefinert retusj	1
15	Avslag	1	Invers retusj	1
16	Avslag	4	Konveks kantretusj /Skrapere	4
17	Avslag	3	Konkav kantretusj/Skraper	3
18	Avslag	1	Bølget retusj	1
19	Avslag	4	Diverse retusj	4
20	Fragment	1	Kantretusj/ Skraper	1
21	Fragment	2	Konveks kantretusj/ Skrapere	2
22	Fragment	4	Diverse retusj, ett mulig bor	4
	Sum sekundærbearbeidet flint	48		48
	<i>Primærbearbeidet flint</i>			
9	Flekk med rygg	24	Ryggflekker	24
14	Mikroflekk (≤ 0,8 cm)	28		28
23	Flekk (≥ 0,8 cm)	361		361
24	Avslag	1772		1772
25	Fragment	1691		1691
26	Splint	331		331
27	Kjerne	6	Sylindriske kjerner	6
28	Kjerne	1	Konisk kjerne	1
29	Kjerne	1	Mikroflekkkjerner	1
30	Kjerne	14	Plattformkjerner	14
31	Kjerne	3	Knute/Rundkjerner	3
32	Kjerne	3	Bipolare kjerner	3
33	Kjerne	4	Uregelmessige kjerner	4
34	Kjernefragment	1	Plattformavslag	1
35	Kjernefragment	12	Sidefragmenter	12
36	Knoll	2		2
	Sum primærbearbeidet flint	4254		4254
	Sum flint	4302		4302

	Kvarts/ Rhyolitt			
37	Avslag	1	Invers retusj, mulig a-spiss	1
38	Avslag	1		1
	Sum kvarts/rhyolitt	2		
	Sum littisk materiale	4304		4304

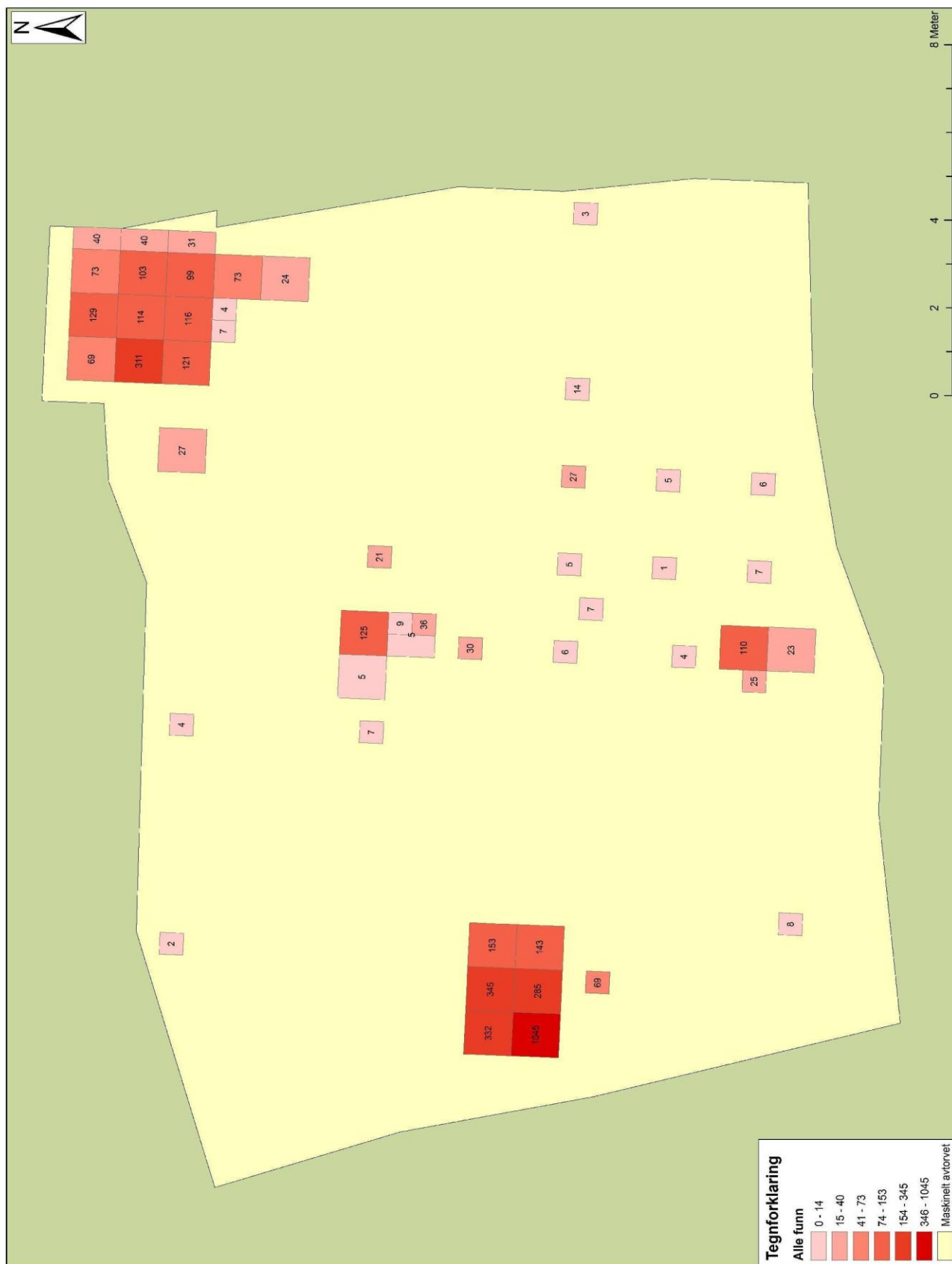
Det littiske materialet fra Skollevoll domineres av flint. Det er stor variasjon i flintkvalitet og utseende noe som trolig kan skyldes bruk av lokal flint funnet på stedet samtidig som noe kan være importert. Kjernene funnet på lokaliteten viser at knollene som har vært brukt ikke var spesielt store. Det er mye cortex på de utslitte kjerneblokkene og på ett stort antall av avslagene og fragmentene. Ettersom flint finnes naturlig i moreneundergrunnen på Lista er det trolig at råmaterialet i hovedsak er funnet lokalt (Berg-Hansen 1999). Den eventuelt importerte flinten kan være av slipte flintøkser (Mjærum 2004) Som observert på blant annet Lundevågenprosjektet (Reitan og Berg-Hansen 2009), er det også funnet slipte fragmenter og avslag på Skollevoll.

SLIPTE ØKSEAVSLAG

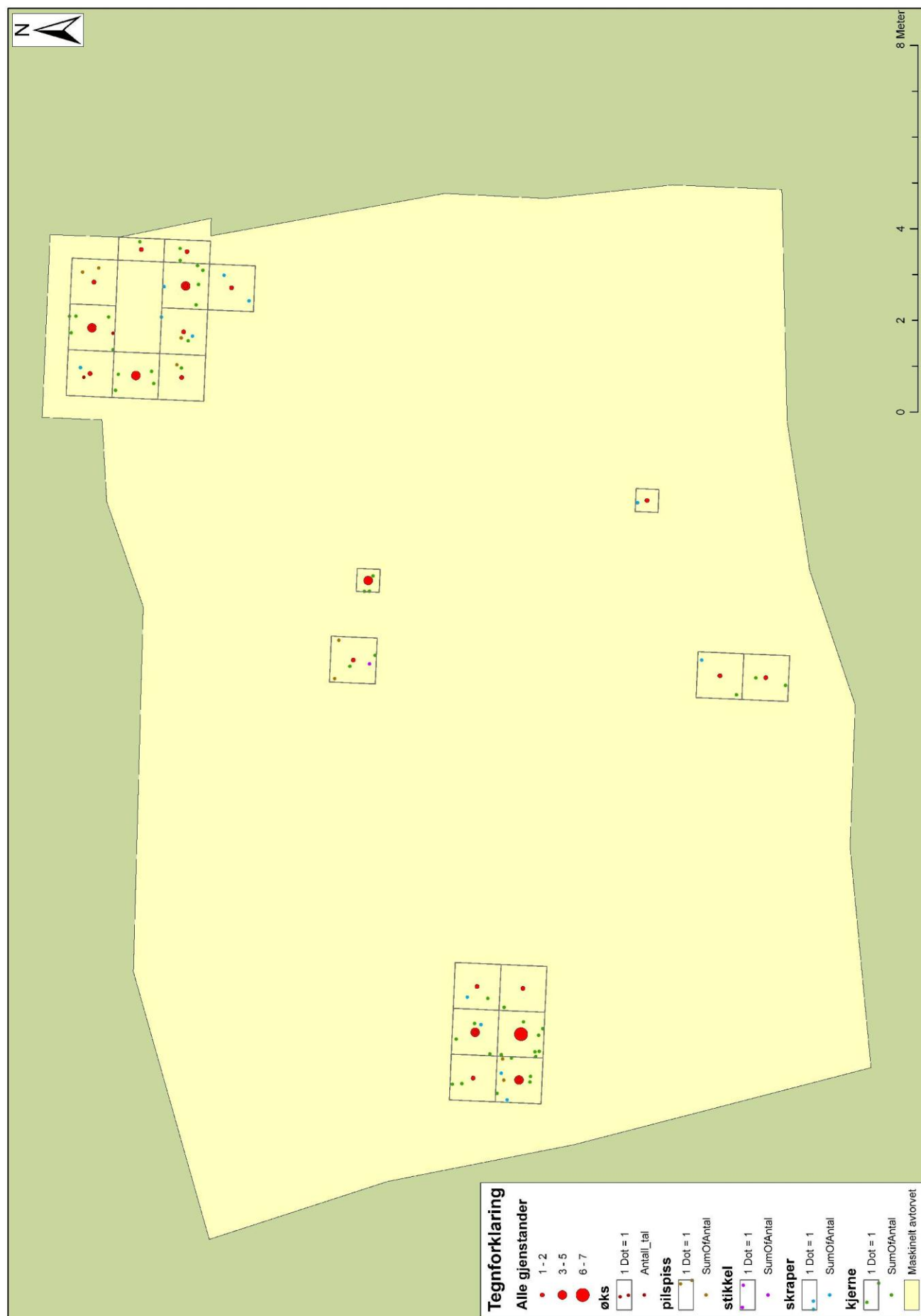
Ingen hele økser ble funnet på Skollevoll men ett sikkert slipt avslag av flint og to usikre ble funnet på lokaliteten. Det sikre slipte avslaget er trolig ett eggparti av en firesidig slipt flintøks, som kan ha vært tverr eller hulegget. Det er ikke mulig å avgjøre hvilken form øksens nakke har hatt. Øystein Amundsen (2000) har observert at det muligens er en tendens til økser med tverr eller hulegg kan være eggtyper som indikerer MNB-datering fremfor MNA.

Figur 5: A-spiss med sagtannretusj (C57721/4), B-spiss (C57721/6) og slipt økseavslag (C57721/1). Foto L.U. Koxvold, KHM.

Figur 6: Det avdekkede området med alle funnførende ruter og kvadranter. Kart utarbeidet av K. Loftsgarden, KHM.

Figur 7: Funn distribusjon av enkelte gjenstander. Kart utarbeidet av K. Loftsgarden, KHM

PILSPISSER

Det ble gjort funn av til sammen 8 pilspisser på Skollevoll, alle tangespisser. 4 er tolket som A-spisser og 4 som B-spisser (Fig. 8). Klassifikasjonen er gjort ved bruk av Helskog et. al (1976) og Vang Petersen (2008).

A-spissene har retusj slått fra undersiden, såkalt A1 retusj i tangen med unntak av den sagtannretusjerte hvor tangeretusjen er slått både fra undersiden og oversiden, av type A2-retusj. Det er noe større variasjon i B-spiss materialet, hvor den eneste hele spissen viser tydelig B-1 type tilhørighet med tilnærmet flateretusj i spiss og tange. De tre B-spiss tangene er alle tilnærmet flateretusjert i tangen og to av dem har sagtannretusj på sidekantene noe som kan tyde på at de er av type B-2 (Vang-Petersen 2008).

Figur 8: Pilspisser. Fra venstre: A-spisser, en med sagtannretusj (C57721/4-5), B-spisser, to med sagtannretusj (C57721:6-7). Foto: L.U. Koxvold, KHM.

Mens A-spisser er vanlig fra slutten av SM og inn i hele TN og MNA regnes det som lite trolig at B-spisser kan dateres til TN (Reitan & Berg-Hansen 2009:61).

Siden A-spisser opptrer både i mesolittiske og i neolittisk kontekster er det problematisk å benytte dem som typologiske indikatorer. Noen tendenser er derimot veiledende slik som at A-spisser laget på avslag eller flekkelignende avslag trolig tilhører en mesolittisk kontekst, mens A-spisser laget på flekker trolig tilhører en neolittisk kontekst med regulær flekketeknikk. Med ett unntak er alle spissene funnet på Skollevoll laget på flekker.

En av A-spissene og to av B-spissene har sagtannretusj. I Helskog et. al, (1976) er ikke sagtannretusj omtalt som en retusjtype. Tannet retusj er derimot det nærmest begrepet for å beskrive retusjen på disse spissene. Tannet retusj /dentikulat er beskrevet som " *en flekke eller avslag med minst to hakk hvor avstanden mellom hakkene er $\leq$ største hosliggende kordelengde*" (Ibid: 36). M. L Inzian et. al (1999:

140) definerer dentikulat retusj som irregulær. Sagtannretusjen som er observert i dette materialet er derimot svært regulær, så for å være mer presis har jeg valgt å bruke begrepet sagtannretusj som jeg anser for å være en mer korrekt oversettelse av det engelske begrepet *serrated retouch*, hvor regularitet er en viktig del av definisjonen. Lignende spisser med sagtannretusj/ dentikulat er kjent fra neolittiske lokaliteter på Jæren, slik som Solasanden i Håland, Svendsvoll og Holeheien på Klepp (Gjessing 1920). Men også neolittiske lokaliteter i Telemark, slik som Sluppan ved Kragerø (Ingstad 1965) og Rognlien i Eidanger (Ingstad 1970) har redskaper med sagtanning. Utover å tilskrives neolittiske kontekster er det få eller ingen typologiske studier utført på denne retusjtypen.

STIKLER OG SKRAPERE

Andre redskaper funnet består av en enslig kantstikkel laget på en flekke og en rekke skrapere. Skraperne er laget på både flekker, avslag og fragmenter, og har henholdsvis konveks eller konkav enderetusj eller kantretusj (Fig. 9).

Figur 9: Stikkel (C57721/8) og skrapere (C57721/16-17). Foto: L.U. Koxvold, KHM.

ANDRE RETUSJERTE AVSLAG OG FRAGMENTER

I alt ble det funnet flere avslag og fragmenter med ulik type retusj. Ett eksempel er to avslag som sammensatt utgjør ett stort sigdlignende avslag. Bruddet mellom de to er naturlig og har trolig skjedd på grunn av frostsprengning. Det sigdlignende avslaget ser ut til å ha uregelmessig retusj eller bruksspor på den konkave sidekanten (Fig. 10).

Figur 10: Stort sigdliggende avslag med retusj og/eller bruksspor på den konkave sidekanten (C57721/19). Foto: L.U. Koxvold, KHM.

FLEKKEMATERIALET

Flekkematerialet fra Skollevoll er svært variert, mens deler av flekkene er store, kraftige og regulære er andre tynne, fragmenterte og irregulære. Både makroflekker, småflekker og mikroflekker er identifisert i materialet. Den store forskjellen i patinering fra østlig til vestlig side på lokaliteten er tydeligst i flekkematerialet (kart 8.4.5). Noe av fragmenteringen på vestlig side av lokaliteten kan trolig tillegges de samme prosessene som har ført til den store graden av patinering (se avsnitt 5.5.2). Flekkematerialet fra Skollevoll viser i stor grad bruk av mindre knoller selv om det også er trolig at noen av de lengste og bredeste flekkene er laget fra kjerner som er importert.

Figur 11: Retusjerte flekker (C57721/10-11-13). Foto: L.U. Koxvold, KHM,

Flekkematerialet, inkludert de 24 ryggflekkene viser til stor grad tosidigteknikk fra sylindriske kjerner med rett vinkel på plattform og dermed neolittisk tilhørighet (Figurer 12 og 13).

Figur 12: Flekker og flekkefragmenter (C57721/23) fra østre del av lokaliteten. Foto: L. U. Koxvold, KHM.

Figur 13: Ryggflekker (C57721/9). Foto: L.U. Koxvold, KHM.

KJERNER

Kjernematerialet funnet på Skollevoll er variert og inkluderer flere kjernetyper. De ble gjort funn av 5 sylindriske kjerner, 1 konisk og en rekke plattformkjerner ved siden av en god del uregelmessige kjerner, og en mikroflekkkje for å nevne noen. Med noen få unntak, er de fleste kjernene små i størrelse (lengste 7,5 cm) og har spor etter cortex. Av 44 kjerner og kjernefragmenter har hele 37 cortex. Det er også funnet en rekke sidefragmenter av kjerner men bare ett plattformavslag.

Det er også funnet en konisk kjerne i materialet, dette er en kjernetype som i hovedsak er tilknyttet mellommesolitikum på Østlandet men som også eksisterer i senmesolitikum på Vestlandet (Bergsvik 2002). Det er også mulig at noen av mikroflekkene og mikroflekkkjernen kan være tilknyttet en eldre bruksfase.

**Figur 14: Sylindriske kjerner (C57721/27) og en konisk kjerne (C57721/28).
Foto: L.U. Koxvold, KHM.**

RHYOLITT

Det eneste andre råmaterialet funnet på lokaliteten er 2 biter av rhyolitt, hvorav den ene er en mulig A-spiss. Det er tidligere gjort noen få funn av rhyolitt på Lista, det ene var en A-spiss fra Kjelsvika III, en av steinalderlokalitetene gravd i Lundevågen i 2006-2007, det andre funnet var også en spiss, funnet på en av lokalitetene fra Farsundprosjektet R18 (Reitan og Berg-Hansen 2009: 65). I tillegg, er det funnet to flekker på Vollmonaboplassene (Reitan 2010:46)

I likhet med Kjelsvika III og Vollmona, ble det ikke funnet annet produksjonsavfall av rhyolitt på Skollevoll. Rhyolitt finnes ikke naturlig på Lista og ikke i Agder, det nærmeste kjente bruddet befinner seg i Bømlo-område (Alsaker 1987). Dette tyder på at rhyolitten funnet på Lista og dermed også på Skollevoll er importert. Dette kan tyde på kontakt nettverk mot Vestlandet (Reitan og Berg-Hansen 2009:65).

**Figur 15: Rhyolitt (C57721/37-38).
Foto: L.U. Koxvold, KHM.**

NATURLIG FLINTKNOLLER

Allerede under registreringen ble det påvist store mengder med flint som ikke hadde tegn på å ha blitt bearbeidet. Også under utgravningen ble dette observert. Grunnet graden av fragmentering i materialet var det mye flint som ble tolket som naturlig og dette ble ikke innsamlet. Det ble allikevel tatt inn noen knoller for å kunne undersøke størrelse og utforming noe mer. De naturlige flintknollene funnet på Skollevoll varierer fra 7,5 cm til 1,1 cm i størrelser. De er i stor grad vannrullet og ruglete i cortex og alle er patinert. De som er frostsprengte viser stor variasjon i flintkvaliteten, både grovkornede og finkornede er funnet.

5.5.2 SJAKTEN, MORENEVOLLEN OG STRANDLINJE

I den 23 meter lange sjakten som ble åpnet for å diskutere morenevollens oppbygging ble i alt 8 ulike lag ble identifisert i sjaktens profil (se tegning 8.1.1). Lag 1 var matjordlaget som var ett mørk grå humusholdig jord med noe sand og silt. Inneholdt en god del røtter og noen mindre stein, ved siden av tegl, porselen, glass, metall og noe plast, litt flint funnet enkelte steder. Moderne og nyere tidsmateriale ble kun funnet i lag 1. Lag 2 var ett lysbrunt fin sandlag som kun var synlig i den sørligste delen av profilen. Lag 3 var ett mørkt humusholdig gruslag med stein, hovedsakelig i 2-8 cm størrelse. Dette er i hovedsak det funnholdige laget. Lag 4 består av store steiner (10-15 cm) og grus, massene

fremstår som vasket/skyt. Lag 5 var ett tynt humusholdig gruslag som kun er synlig i profilens nordlige del, inneholder en del rullede steiner (2-5 cm). Lag 6 besto av store rullede steiner (fra 15 cm til ca. 45 cm store), steinene fremsto som vasket. Det 7 laget var et morenelag med rødlig grussand og noen stein. Bunnen av sjakta og profilen er vanskelig å definere da det til tider stå mye vann i sjakta. Trolig er Lag 8 en videreføring av Lag 7 men fremstår mer hardpakket.

Enkelte av lagene i sjakten viser det som trolig er sorterte lag som følge av at vann har slått over vollen ved flere anledninger. Dette er i hovedsak synlig fra midten av profilen og nordover. Øvre marin grense på Lista er satt til 6-7 moh, og Skollevoll lokaliteten ligger på 7-8 moh. Dette betyr at morenevollen aldri har vært fullstendig transgredert men at den ved 7 moh har ligget helt i strandsonen (kart 8.4.10 og 8.4.11). Siden Lista har en spesiell historie med skiftende transgresjoner og regresjoner kan Skollevoll lokaliteten ha vært strandbundet ved mer enn en anledning.

Grunnet lokalitetens værutsatte plassering er det min mening at den trolig ikke har vært bosatt mens den lå helt i strandkanten. Samtidig er det observert en rekke blå-hvit patinerte artefakter, særlig i lokalitetens østre del. En mulig tolkning er at patineringen skyldes saltvann og kan dertil muligens være spor etter en av de gangene morenevollen har blitt overskyt av høye bølger og kraftig vær. Siden patineringen til dels kun finner sted i østre del er det fristende å forslå at dette materialet kunne være eldre enn det upatinerte. Men det er ingen store typologiske forskjeller i det littiske materialet som kan støtte en slik tolkning.

5.6 VURDERING AV UTGRAVNINGSRISULTATENE, TOLKNING OG DISKUSJON.

Funnmaterialet fra Skollevoll viser klare paralleller til tidligere undersøkelser på Lista, som Lundevågenprosjektet og Kjelsvikalokalitetenes funnmateriale. Det ble ikke gjort funn av organisk materiale som bein eller kull som kunne bli brukt til dateringer. Derfor er det ikke mulig og eksakt å tidsbestemme lokaliteten men funnmaterialet vitner om yngre steinalder med A-spisser laget på flekker, B-spisser og sylindriske kjerner og sagtannretusj. En mulig tidsramme ville være ett sted mellom tidligneoolitikum og mellomneolitikum, med mulige ledeartefakter fra MNB slik som det slipte avslaget av eggpartiet på en tverregget eller hulegget øks. Funnet av den koniske kjernen kan tyde på at lokaliteten også har hatt en bruksfase ett sted fra mellommesolitikum til senmesolitikum. Som de fleste andre steinalderlokaliteter på Lista viser også Skollevoll tegn til bruksfaser både i eldre og yngre steinalder. Det eldste innslaget på denne lokaliteten ser midlertidig ut til å være begrenset. Strandlinjekurvene viser at lokaliteten kan ha vært strandbundet ved flere anledninger. Grunnet morenevollens utsatte posisjon i forhold til vær og vind er det trolig at lokaliteten har ligget med noe avstand til havet. Ved å ta utgangspunkt i at lokaliteten ikke har ligget helt i strandsonen men heller ett stykke unna viser strandlinjekurvene og høydekartene at Skollevoll trolig hadde en god beliggenhet ved rundt 3 moh, med strategisk oversikt over det som fremsto som en stor grunn bukt i øst og et sund i nord-vest. Lokaliteten ville da ha ligget bortimot ytterst på en halvøy med langgrunne strender og

store landområder innen rekkevidde (Fig. 16). Dette kan passe fint med de typologiske funnene i det littiske materialet. Både i løpet av mellommesolitikum (9000-7500 BP) og i overgangen MNA (4500-4100 BP) og MNB (4100- 3800 BP) har trolig havnivået ligget ett sted mellom 3 og 5 meter (kart 8.4.7, 8.4.8 og 8.4.9).

Figur 16: Lokalitetens beliggenhet med havnivået 3 meter over dagens. Kart utarbeidet av K. Loftsgarden, KHM.

6. KONKLUSJON

I tidsrommet 25.oktober – 19. november 2010 foretok KHM en arkeologisk utgravning av en steinalderlokalitet (id.131096) på Lista i Farsund kommune, Vest-Agder. Lokaliteten lå på i dyrket mark på kanten av en morenevoll omgitt av eksisterende bebyggelse og jordbruksarealer mot nord og sørøst. Totalt ble 340 kvm avdekket med maskin før lokaliteten ble utvalgsundersøkt og 33 kvm utgravd i mekaniske lag på 10 cm i inntil 4 lag. Totalt fremkom det 4301 artefakter i flint og 2 i rhyolitt. I flintmaterialet inngår blant annet 3 avslag og fragmenter av slipte økser, 8 pilspisser, 31 kjerner, hvorav 5 sylindriske og 1 konisk, 377 flekker, hvorav 16 retusjerte, 28 mikroflekker, 10 skrapere laget på avslag og mye produksjonsavfall. Typologisk sett peker materialet mot mellom (9000- 7500 BP) - til senmesolitikum (7500- 5000 BP) og fra tidlig (5000- 4500 BP) - til mellomneolitikum (4500- 3800 BP). Strandlinjekurvene på Lista er

kompliserte grunnet de mange transgresjonene og regresjonene, men det virker trolig at morenevollen var tilgjengelig under begge de foreslåtte bruksfasene. I likhet med andre steinalderlokaliteter på Lista ser også Skollevoll ut til å ha vært benyttet ved flere anledninger gjennom steinalderen.

7. LITTERATUR

Alsaker, S. 1987: Bømlo – steinalderens råstoffsentrum på Sørvestlandet. *Arkeologiske avhandlinger 4*. Historisk Museum, Universitetet i Bergen.

Amundsen, Ø. M. 2000: *Neolitikum i Agder og Telemark. En komparativ analyse av keramikk og flintøkser*. Upublisert hovedfagsavhandling, Universitetet i Oslo.

Ballin, T. B og Jensen, O. L. 1995: *Farsundprosjektet – stenalderboplasser på Lista*. Varia 29, Universitetets Oldsaksamling. Oslo

Berg-Hansen, I. M. 1999: The availability of flint at Lista and Jæren, Southwest Norway. I *The Mesolithic of Central Scandinavia*, ed. J. Boaz. Universitetets Oldsaksamlings Skrifter, Ny rekke, nr. 22. Oslo. s. 255-266.

Berg-Hansen, I. M. 2009.: *Steinalderregistrering. Metodologi og forskningshistorie i Norge 1900 – 2000, med en undersøkelse fra Lista i Vest-Agder*. Varia 75. Fornminneseksjonen, Kulturhistorisk museum, Universitetet i Oslo.

Bergsvik, K. A 2002: *Arkeologiske undersøkelser ved Skatestraumen, B. 1*. Arkeologiske avhandlinger og rapporter fra Universitetet i Bergen 7. Bergen.

Damlien, H. 2010: *Prosjektplan. Arkeologiske undersøkelser av id 131096; steinalderlokalitet. Oppføring av bolig og garasje. Skollevoll, 36/343, Farsund kommune, Vest-Agder*. Upublisert prosjektplan, topografisk arkiv.

Gjessing, H. 1920 *Rogalands Stenalder* Rogalands Kulturhistorie, Skrifter utgitt av Stavanger museum

Gustafson, G. 1906: *Norges Oldtid. Mindesmærker og Oldsager*. Gammel norsk kultur i tekst og bilder. Udgivet af Norsk Folkemuseum. Alb. Cammermeyer Forlag, Kristiania 1906

Grismrud, O. 1999: *Rapport fra utgravning av boplassspor på Arctanderjordet*. Rapport i topografisk arkiv, Kulturhistorisk museum.

Helskog, K, S, Indrelid og E, Mikkelsen 1976: Morfologisk klassifisering av slåtte steinartefakter I: *Universitetets Oldsaksamling Årbok 1972-197*. Red: Martens, I , E, Mikkelsen og I.H, Vibe-Müller. Oslo s. 9-40.

Ingstad, A. S. 1965: Sluppan- en fangstboplass fra yngre steinalder i Telemark- II. Oldsaks materialet. I: *Viking*, bind XXIX Red. Hougen, B og A, Skjølvold. Oslo, Norsk Arkeologisk Selskap s: 83-112

Ingstad, A. S. 1970: Steinalderboplassen Rognlien i Eidanger. Et bidrag til belysning av

yngre steinalder i Telemark. I *Universitetets Oldsaksamling Årbok 1967-1968*. Red: Sjøvold, T og W. Slomann Oslo s. 19- 142.

Inzian, M. L., M. Reduron-Ballinger, H. Rouche and J. Tixier (redaktører)
1999 Technology and Terminology of the Knapped Stone: followed by a multilingual vocabulary Arabic,English,French,German,Greek,Italian, Portuguese,Spanish. I *Préhistoire de la pierre taillée Tome 5*. Oversatt av Féblot-Augustins, J., CREP, Nanterre.

Melvold, S. A. 2006: *Rapport arkeologisk utgraving. Boplassfunn fra yngre steinalder. Skjolnes 7/33, Farsund, Vest-Agder*. Topografisk Arkiv, Kulturhistorisk museum.

Mjærum, A. 2004: *Å gi øksene liv - ett biografisk perspektiv på slipte flint økser fra sørøstnorsk tidlig- og mellomneolitikum*, Upublisert hovedfagsoppgave, Universitetet i Oslo.

Nybruget, P. O. 1987: *Innberetning fra arkeologisk undersøkelse, Svinehagen, Farsund*. Topografisk Arkiv, Universitetets Oldsaksamling.

Petersen, J. 1926: Lista i forhistorisk tid. I *Lista. En bygdebok*. Red. Berge, A Tønsberg. S 114 – 240

Prøsch-Danielsen, L. 1995: *Lista i støpeskjeen – landskapsendringer gjennom 15 000 år*. Fylkeskonservatoren i Vest-Agder i samarbeid med Direktoratet for naturforvaltning

Prøsch-Danielsen, L. 1997: New light on the Holocene shore displacement curve on Lista, the southernmost part of Norway. Based primarily on Professor Ulf Hafsens' material from 1955 – 1957 and 1966. I *Norsk geografisk Tidsskrift Vol. 51* s 83 – 101.

Prøsch-Danielsen, L. 2006: *Sea-Level studies along the coast of southwestern Norway. With emphasise on three short-lived Holocen marine events*. AmS-Skrifter 20. Stavanger.

Reitan, G. 2010: Lunde vågenprosjektet- gammelt nytt fra Norges sørspiss I *Årbok for Vest-Agder museet Lista årbok 2010* s 39-50.

Reitan, G. & I.M. Berg-Hansen 2009: Rapport. Arkeologisk utgraving. Lunde vågenprosjektet, delrapport 1, sammenfattende rapport. Lunde, 6/1, 6/35 og Skjolnes, 7/23, 7/27, Farsund kommune, Vest-Agder. Kulturhistorisk museum, Fornminneseksjonen.

Ryen, H. T. 2007: *Georadar-undersøkelser og identifisering av radar-faciesistrandsedimenter og kystdyner på Lista, Farsund kommune, Vest-Agder*. Upublisert masteroppgave, Universitetet for miljø- og biovitenskap, Institutt for plante- og miljøvitenskap, Ås.

Olsen, Y. 2009: *Arkeologiske registreringer. Skollevoll, gnr. 36/bnr. 343, Farsund kommune. Vest-Agder fylkeskommune*. Regionalavdelingen, Fylkeskonservatoren.

Valum, M. S 2011: Med forfedre som beskytter- Husoffer på Lista i senneolitikum og bronsealder. I: *Primitive tider 13 årgang 2011* Red: Hølleland. H. Oslo.

Vang-Petersen, P. 2008: *Flint fra Danmarks oldtid 3* opplag. Forlaget Museerne.dk, København.

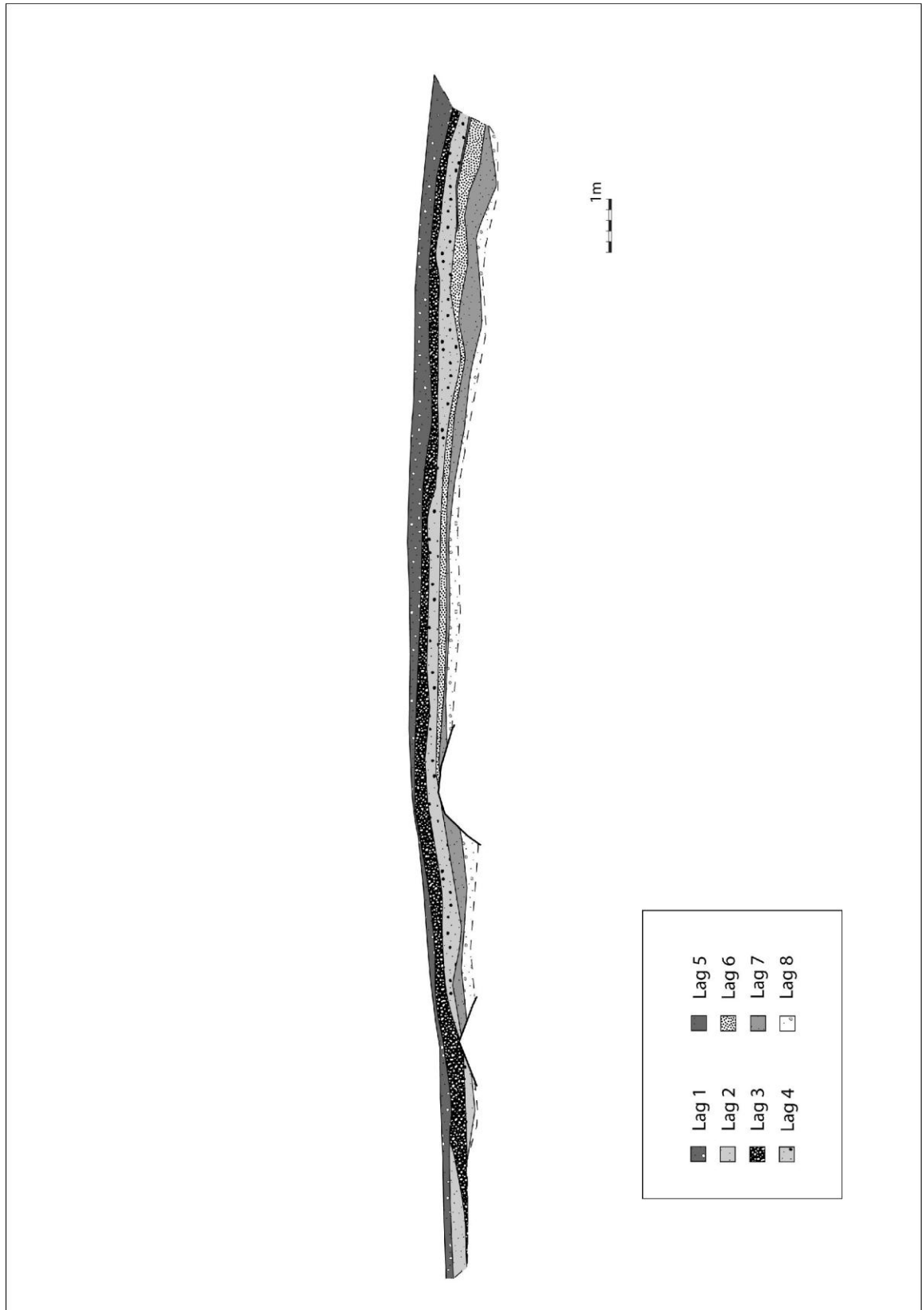
Vibe-Müller, K. 1965: *Utgravningsdagbok fra Vollmona-undersøkelsene*. Top. Ark.

8. VEDLEGG

8.1. TEGNINGER

8.1.1. SJAKTENS PROFIL. UTARBEIDET AV R. BORVIK

8.3. FOTOLISTE.

Bildnr.	Motiv/merknader	Retn.	Dato	Fotograf
Cf34393_001.JPG	Oversiktsbilde mot tiltaksområdet	N	26.10.2010	L. U. Koxvold
Cf34393_002.JPG	Lokalitetens østlige del, sett mot nabotomt, før flateavdekking.	Ø	26.10.2010	L.U. Koxvold
Cf34393_003.JPG	Flint ligger i topp av de gjenfylte fylkeskommunale sjaktene.	-	26.10.2010	L.U. Koxvold
Cf34393_004.JPG	Lokaliteten til venstre og nabogjerde med tydelig planering av voll til høyre.	N	26.10.2010	L.U. Koxvold
Cf34393_005.JPG	Bilde av moreneryggen med lokalitetens vestlige del, sett mot nabotomter til vest.	V/NV	26.10.2010	L.U. Koxvold
Cf34393_006.JPG	R. Borvik graver prøvekvadranter med nysgjerrig lokalt dyreliv tilstede.	-	26.10.2010	L.U. Koxvold
Cf34393_007.JPG	R. Borvik graver prøvekvadranter før avdekking men har fått besøk.	-	26.10.2010	L.U. Koxvold
Cf34393_008.JPG	Før avdekking ble det gravd noen prøvekvadranter, her er R. Borvik i gang sammen med en lokal hjelper.	-	26.10.2010	L.U. Koxvold
Cf34393_009.JPG	Avdekking av matjord med gravemaskin, på lokalitetens vestre del. R. Borvik til høyre i bilde.	V	27.10.2010	L.U. Koxvold
Cf34393_010.JPG	Moreneryggen hvor lokaliteten ligger sett fra jordet nedenfor. Steingjerdet adskiller moreneryggen fra jordet.	S/SØ	27.10.2010	L.U. Koxvold
Cf34393_011.JPG	R. Borvik står på moreneryggen hvor lokaliteten ligger. Steingjerdet skiller den fra jordet nedenfor.	V/SV	27.10.2010	L.U. Koxvold
Cf34393_012.JPG	Avdekking av matjord. R. Borvik foran i bildet.	V/SV	27.10.2010	L.U. Koxvold
Cf34393_013.JPG	Brakke og toalett.	S	27.10.2010	L.U. Koxvold
Cf34393_014.JPG	Såldestasjon.	V	27.10.2010	L.U. Koxvold
Cf34393_015.JPG	Avdekking av matjord med maskin. R. Borvik på venstre side.	N	27.10.2010	L.U. Koxvold
Cf34393_016.JPG	Detalj av østlig profil i sjaktens nordlige del.	Ø	28.10.2010	L.U. Koxvold
Cf34393_017.JPG	Detalj av vestprofil i sjaktens nordlige del.	V	28.10.2010	L.U. Koxvold
Cf34393_018.JPG	Detalj av øst profil i sjaktens nordlige del.	Ø	28.10.2010	L.U. Koxvold
Cf34393_019.JPG	Nordligste del av østlig profil av sjakta.	Ø	28.10.2010	L.U. Koxvold
Cf34393_020.JPG	Sørligste del av østlig profilen til sjakta.	Ø	28.10.2010	L.U. Koxvold
Cf34393_021.JPG	Sjakta med mye vann i bunn med skyggen av L. Koxvold.	N	28.10.2010	L.U. Koxvold
Cf34393_022.JPG	Sørligste del av østprofilen av sjakta.	Ø	28.10.2010	L.U. Koxvold
Cf34393_023.JPG	Vestlig del av morenevollen etter avdekking. Sperrebåndene viser de fylkeskommunale sjaktene.	V	28.10.2010	L.U. Koxvold
Cf34393_024.JPG	Østlig del av moreneryggen etter avdekking. Sperrebånd viser fylkeskommunale sjakter.	V/NV	28.10.2010	L.U. Koxvold
Cf34393_025.JPG	Deler av feltet etter avdekking. Sperrebåndene viser de fylkeskommunale sjaktene.	V/NV	28.10.2010	L.U. Koxvold

Cf34393_026.JPG	Deler av feltet etter avdekking. Sperrebåndene representerer de fylkeskommunale sjaktene.	N/V	28.10.2010	L.U. Koxvold
Cf34393_027.JPG	Vasking av funn på rommet. Mye fin flintkvalitet fra lokalitetens østre del.	-	31.10.2010	L.U. Koxvold
Cf34393_028.JPG	Vasking av funn på rommet. Hvite og værutsatte flint gjenstander fra vestlig del av lokaliteten.	-	31.10.2010	L.U. Koxvold
Cf34393_029.JPG	Store forskjeller i farge mellom østlig og vestlig del av lokaliteten. (108x109y til høyre og 99x94y til venstre)	-	31.10.2010	L.U. Koxvold
Cf34393_030.JPG	Diverse flekker fra henholdsvis østlig og vestlig del av lokaliteten. Viser store fargeforskjeller men også noen størrelsesforskjeller. (Fra rutene 108x 109y og 99x94y).	-	31.10.2010	L.U. Koxvold
Cf34393_031.JPG	Kjerner, trolig sylindriske fra vestlig del av lokaliteten.	-	31.10.2010	L.U. Koxvold
Cf34393_032.JPG	B-spiss med 10 kroning. Dorsal side.	-	31.10.2010	L.U. Koxvold
Cf34393_033.JPG	B-spiss med 10 kroning. Ventralsiden.	-	31.10.2010	L.U. Koxvold
Cf34393_034.JPG	Topp av lag 4 i rute 108x109y.	-	01.11.2010	L.U. Koxvold
Cf34393_035.JPG	Østlig del av lokalitet sett mot masser i øst. Bak massene ligger sjakta. Sperrebåndene representerer omrisset av de fylkeskommunale sjaktene.	Ø	01.11.2010	L.U. Koxvold
Cf34393_036.JPG	Vestlig del av lokaliteten sett fra brakka på en kald dag med regn og sterk vind. Massehaugene med matjord kan sees både til høyre og venstre i bilde	N/V	08.11.2010	L.U. Koxvold
Cf34393_037.JPG	Deler av lokaliteten sett fra brakka på en kald dag med mye regn og sterk vind. Sjakten kan skimtes i bildes høyre side.	N	08.11.2010	L.U. Koxvold
Cf34393_038.JPG	Is fra opptining av frosne slanger.	-	09.11.2010	L.U. Koxvold
Cf34393_039.JPG	Frossen undergrunn som resultat av nattefrost. Til venstre er det undergrunn som har vært tildekket.	-	09.11.2010	L.U. Koxvold
Cf34393_040.JPG	Frossen undergrunn som resultat av nattefrost. Nederst er det undergrunn som har vært tildekket.	-	09.11.2010	L.U. Koxvold
Cf34393_041.JPG	Presenninger var nødvendig for at undergrunnen ikke skulle frosne i løpet av natta. Her er presenning i østlig del av lokaliteten.	N	09.11.2010	L.U. Koxvold
Cf34393_042.JPG	Presenninger ble nødvendig for at undergrunnen ikke skulle frosne om natta. Her fra vestlig del av lokaliteten, hvor de mørke delene har vært tildekket om natta.	V	09.11.2010	L.U. Koxvold
Cf34393_043.JPG	Mulig sammensetting av bilder nr 1: Østlig del av lokaliteten.	N	09.11.2010	L.U. Koxvold
Cf34393_044.JPG	Mulig sammensetting av bilder nr 2: Østlige del av lokaliteten.	N	09.11.2010	L.U. Koxvold
Cf34393_045.JPG	Mulig sammensetting av bilder nr 3: Midtre del av lokaliteten.	N/V	09.11.2010	L.U. Koxvold
Cf34393_046.JPG	Mulig sammensetting av bilder nr 4 : Midtre del av lokaliteten.	N/V	09.11.2010	L.U. Koxvold

Cf34393_047.JPG	Mulig sammensetting av bilder nr 5: Vestlig del av lokaliteten. Kjetil Loftsgarden bakerst i bilde.	V/NV	09.11.2010	L.U. Koxvold
Cf34393_048.JPG	Mulig sammensetting av bilder nr 6; vestlig del av lokaliteten. Kjetil Loftsgarden bakerst i bilde.	V/NV	09.11.2010	L.U. Koxvold
Cf34393_049.JPG	Sørlige del av sjaktas vestlige profil, med frossent vann i bunn.	V/NV	09.11.2010	L.U. Koxvold
Cf34393_050.JPG	Detalj av frosne masser.	-	09.11.2010	L.U. Koxvold
Cf34393_051.JPG	Fotoserie av den vestlige profilen i sjakta, fra sørlig mot nordlig del. Bilde nr 1	V	11.11.2010	L.U. Koxvold
Cf34393_052.JPG	Fotoserie av den vestlige profilen i sjakta, fra sørlig mot nordlig del. Bilde nr 2	V	11.11.2010	L.U. Koxvold
Cf34393_053.JPG	Fotoserie av den vestlige profilen i sjakta, fra sørlig mot nordlig del. Bilde nr 3	V	11.11.2010	L.U. Koxvold
Cf34393_054.JPG	Fotoserie av den vestlige profilen i sjakta, fra sørlig mot nordlig del. Bilde nr 4	V	11.11.2010	L.U. Koxvold
Cf34393_055.JPG	Fotoserie av den vestlige profilen i sjakta, fra sørlig mot nordlig del. Bilde nr 6	V	11.11.2010	L.U. Koxvold
Cf34393_056.JPG	Fotoserie av den vestlige profilen i sjakta, fra sørlig mot nordlig del. Bilde nr 7	V	11.11.2010	L.U. Koxvold
Cf34393_057.JPG	Fotoserie av den vestlige profilen i sjakta, fra sørlig mot nordlig del. Bilde nr 8	V	11.11.2010	L.U. Koxvold
Cf34393_058.JPG	Fotoserie av den vestlige profilen i sjakta, fra sørlig mot nordlig del. Bilde nr 9	V	11.11.2010	L.U. Koxvold
Cf34393_059.JPG	Fotoserie av den vestlige profilen i sjakta, fra sørlig mot nordlig del. Bilde nr 10	V	11.11.2010	L.U. Koxvold
Cf34393_060.JPG	Fotoserie av den vestlige profilen i sjakta, fra sørlig mot nordlig del. Bilde nr 11	V	11.11.2010	L.U. Koxvold
Cf34393_061.JPG	Fotoserie av den vestlige profilen i sjakta, fra sørlig mot nordlig del. Bilde nr 12	V	11.11.2010	L.U. Koxvold
Cf34393_062.JPG	Fotoserie av den vestlige profilen i sjakta, fra sørlig mot nordlig del. Bilde nr 13	V	11.11.2010	L.U. Koxvold
Cf34393_063.JPG	Fotoserie av den vestlige profilen i sjakta, fra sørlig mot nordlig del. Bilde nr 14	V	11.11.2010	L.U. Koxvold
Cf34393_064.JPG	Fotoserie av den vestlige profilen i sjakta, fra sørlig mot nordlig del. Bilde nr 15	V	11.11.2010	L.U. Koxvold
Cf34393_065.JPG	Fotoserie av den vestlige profilen i sjakta, fra sørlig mot nordlig del. Bilde nr 16	V	11.11.2010	L.U. Koxvold
	Fotoserie av den vestlige profilen i sjakta, fra sørlig mot nordlig del. Bilde nr 17			L.U. Koxvold

Cf34393_066.JPG		V	11.11.2010	
Cf34393_067.JPG	Fotoserie av den vestlige profilen i sjakta, fra sørlig mot nordlig del. Bilde nr 17 kopi.	V	11.11.2010	L.U. Koxvold
Cf34393_068.JPG	Detalj fra østprofilens nordlige del	V	11.11.2010	L.U. Koxvold
Cf34393_069.JPG	Detalj fra sjaktens østprofilen nordlige del.	Ø	11.11.2010	L.U. Koxvold
Cf34393_070.JPG	Detalj fra sjaktens østprofilen nordlige del.	Ø	11.11.2010	L.U. Koxvold
Cf34393_071.JPG	Detalj fra sjaktens vestprofil.	V	11.11.2010	L.U. Koxvold
Cf34393_072.JPG	Utsnitt fra sjaktens vestprofil.	V	11.11.2010	L.U. Koxvold
Cf34393_073.JPG	Sørlig del av sjakten.	S	11.11.2010	L.U. Koxvold
Cf34393_074.JPG	Nordlig del av sjakta.	N	11.11.2010	L.U. Koxvold
Cf34393_075.JPG	Oversvømt sjakt med sperrebånd etter kraftig regnvær.	N	12.11.2010	L.U. Koxvold
Cf34393_076.JPG	Såldestasjonen har blitt en øy etter kraftig regnfall om natten. K. Loftsgarden og R. Borvik sålder.	S	12.11.2010	L.U. Koxvold
Cf34393_077.JPG	Såldestasjonen har blitt en øy etter kraftig regnfall om natten. K. Loftsgarden og R. Borvik sålder masser.	S	12.11.2010	L.U. Koxvold
Cf34393_078.JPG	Vestlig del av lokalitet. Svært våt undergrunn.	N	12.11.2010	L.U. Koxvold
Cf34393_079.JPG	Midt og østlig del av lokaliteten. Svært våt undergrunn etter kraftig regn.	N/Ø	12.11.2010	L.U. Koxvold
Cf34393_080.JPG	Såldestasjonen har blitt en øy etter kraftig regnfall om natten. K. Loftsgarden og R. Borvik sålder masser.	S	12.11.2010	L.U. Koxvold
Cf34393_081.JPG	Vasking av funn på rommet. Stor variasjon i farge og kvalitet på flinten fra østlig del av lokaliteten.	-	14.11.2010	L.U. Koxvold
Cf34393_082.JPG	Lokaliteten i skarp og lav høstsol. Kjetil Loftsgarden i front, Rune Borvik bakerst.	N/V	15.11.2010	L.U. Koxvold
Cf34393_083.JPG	Del av lokaliteten i skarp og lav høstsol. Kjetil Loftsgarden i front og Rune Borvik bakerst.	N/V	15.11.2010	L.U. Koxvold
Cf34393_084.JPG	Stor flintmengder ble funnet i såldet fra nesten alle rutene som ble gravd.	-	16.11.2010	L.U. Koxvold
Cf34393_085.JPG	Store mengder flintfunn ble gjort i såldet fra de fleste rutene som ble gravd. Her illustrert ved én detalj bilde.	-	16.11.2010	L.U. Koxvold
Cf34393_086.JPG	Seksjon av vestprofilen i sjaktas nordlige del. Spikerne skal markere stedet hvor det er blitt tatt pollenprøver.	V	17.11.2010	L.U. Koxvold
Cf34393_087.JPG	Seksjon av vestprofilen i sjaktas nordlige del. Spikerne skal markere stedet hvor det er blitt tatt pollenprøver.	V	17.11.2010	L.U. Koxvold
Cf34393_089.JPG	Seksjon av vestprofilen i sjaktas nordlige del. Spikerne skal markere stedet hvor det er blitt tatt pollenprøver.	V	17.11.2010	L.U. Koxvold
Cf34393_090.JPG	Seksjon av vestprofilen i sjaktas nordlige del. Spikerne skal markere stedet hvor det er blitt tatt pollenprøver.	V	17.11.2010	L.U. Koxvold
Cf34393_091.JPG	Seksjon av vestprofilen i sjaktas nordlige del.	V	17.11.2010	L.U.

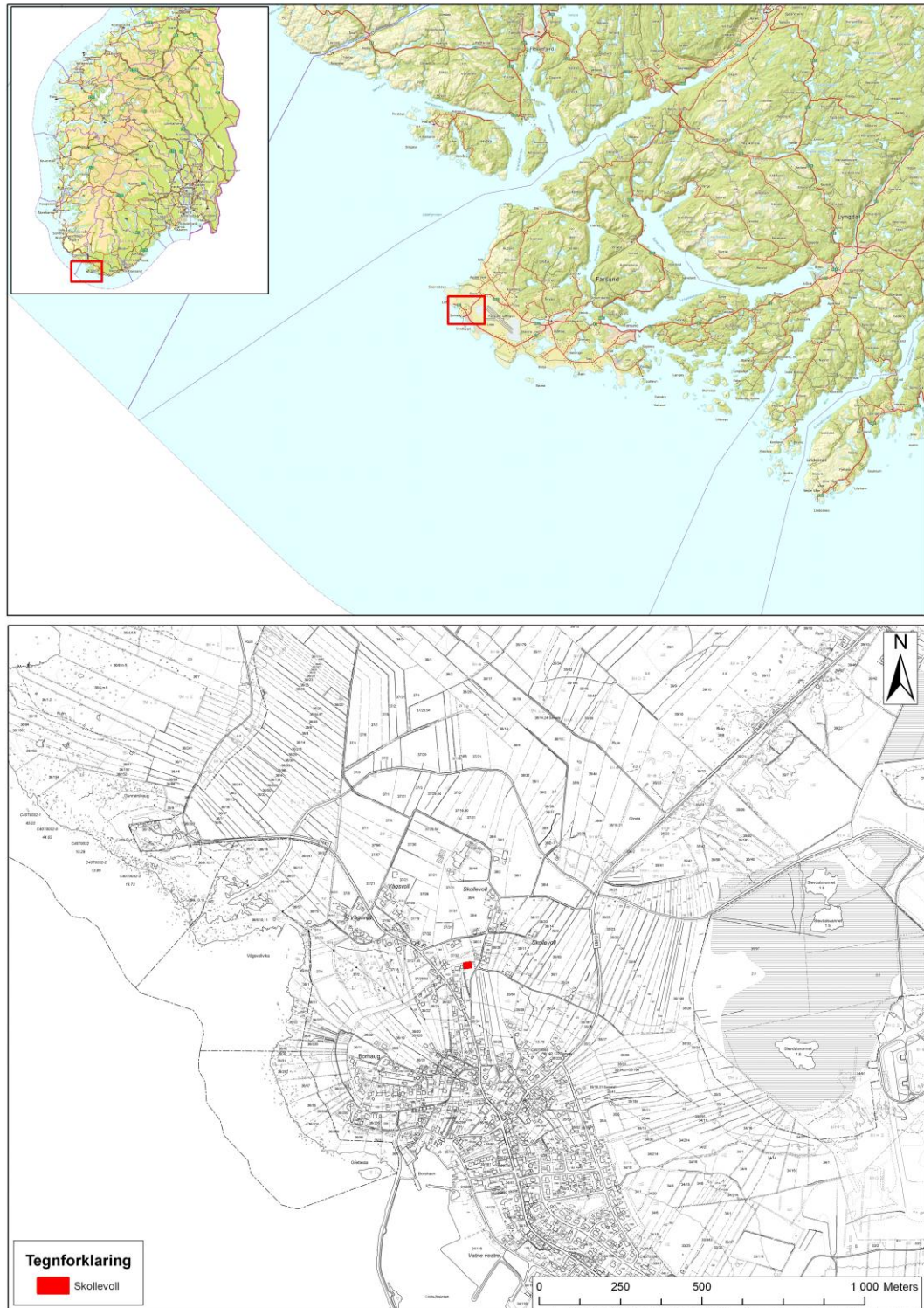

	Spikerne skal markere stedet hvor det er blitt tatt pollenprøver.			Koxvold
Cf34393_092.JPG	Seksjon av vestprofilen i sjaktas nordlige del. Spikerne skal markere stedet hvor det er blitt tatt pollenprøver.	V	17.11.2010	L.U. Koxvold
Cf34393_093.JPG	Seksjon av vestprofilen i sjaktas nordlige del. Spikerne med poser skal markere stedene hvor det er blitt tatt pollenprøver.	V	17.11.2010	L.U. Koxvold
Cf34393_094.JPG	Planområdet sett fra sør, med brakker og såldestasjon. Lokaliteten ligger lengst bak i bilde.	N	17.11.2010	L.U. Koxvold
Cf34393_095.JPG	Del av planområdet sett fra sør, med brakke til høyre og såldestasjon til venstre. Lokaliteten ligger lengst bak i bilde. R. Borvik ved såldestasjonen.	N	17.11.2010	L.U. Koxvold
Cf34393_096.JPG	Planområdet sett fra sør, med brakker og såldestasjon. Lokaliteten ligger lengst bak i bilde. Bilde illustrerer hvordan planområdet ligger i ett boligstrøk.	N	17.11.2010	L.U. Koxvold
Cf34393_097.JPG	Planområdet sett fra sør, med brakker og såldestasjon. Lokaliteten ligger lengst bak i bilde.	N	17.11.2010	L.U. Koxvold
Cf34393_098.JPG	Del av planområdet sett fra sør, med brakke til høyre og såldestasjon til venstre. Lokaliteten ligger lengst bak i bilde.	N	17.11.2010	L.U. Koxvold
Cf34393_099.JPG	Del av planområdet sett fra sør, med brakke til høyre og såldestasjon til venstre. Lokaliteten ligger lengst bak i bilde.	N	17.11.2010	L.U. Koxvold
Cf34393_100.JPG	Vestlig del av lokaliteten, ferdig utgravd.	N	17.11.2010	L.U. Koxvold
Cf34393_101.JPG	Arbeidsbilde av K. Loftsgarden og R. Borvik. Når frosten hadde satt seg i bakken var øks og store spader eneste instrument som fungerte. Øreklokkene ble brukt for å holde lyden av vinden ute.	-	18.11.2010	L.U. Koxvold
Cf34393_102.JPG	Arbeidsbilde av K. Loftsgarden og R. Borvik. Når frosten hadde satt seg i bakken var øks og store spader eneste instrument som fungerte. Øreklokkene ble brukt for å holde lyden av vinden ute.	-	18.11.2010	L.U. Koxvold
Cf34393_103.JPG	Arbeidsbilde av K. Loftsgarden og R. Borvik. Når frosten hadde satt seg i bakken var øks og store spader eneste instrument som fungerte. Øreklokkene ble brukt for å holde lyden av vinden ute.	-	18.11.2010	L.U. Koxvold
Cf34393_104.JPG	Østlig del av lokaliteten, ferdig utgravd.	N	18.11.2010	L.U. Koxvold
Cf34393_105.JPG	Østlig del av lokaliteten, ferdig utgravd.	N/Ø	18.11.2010	L.U. Koxvold
Cf34393_106.JPG	Detalj fra midtdelen av lokaliteten, ferdig utgravd.	V	18.11.2010	L.U. Koxvold
Cf34393_107.JPG	Detalj fra midtdelen av lokaliteten, ferdig utgravd.	S	18.11.2010	L.U. Koxvold
Cf34393_108.JPG	Arbeidsbilde av K. Loftsgarden som demonterer såldestasjonen.	-	18.11.2010	L.U. Koxvold
Cf34393_109.JPG	3 sylindriske kjerner (Unr 27) og 1 konisk kerne (Unr 28).	-	25.02.2011	L.U. Koxvold
Cf34393_110.JPG	3 sylindriske kjerner (Unr 27) og 1 konisk kerne (Unr 28)	-	25.02.2011	L.U. Koxvold
Cf34393_111.JPG	Rhyolitt avslag, 1 med invers retusj (Unr 37-38)	-	25.02.2011	L.U. Koxvold

Cf34393_112.JPG	Rhyolitt avslag, 1 med invers retusj. (Unr 37-38)	-	25.02.2011	L.U. Koxvold
Cf34393_113.JPG	Fra venstre; A-spiss (Unr 4), B-spiss (Unr 6) og slipt avslag av øks (Unr 1)	-	25.02.2011	L.U. Koxvold
Cf34393_114.JPG	Fra venstre; A-spiss (Unr 4), B-spiss (Unr 6) og slipt avslag av øks (Unr 1)	-	25.02.2011	L.U. Koxvold
Cf34393_115.JPG	A-spisser, fra venstre Unr 4 og deretter Unr 5. Dorsal sider.	-	25.02.2011	L.U. Koxvold
Cf34393_116.JPG	A-spisser, fra venstre Unr 4 og deretter Unr 5. Ventral side.	-	25.02.2011	L.U. Koxvold
Cf34393_117.JPG	B-spisser. Fra venstre Unr 6 og deretter Unr 7. Dorsal sider.	-	25.02.2011	L.U. Koxvold
Cf34393_118.JPG	B-spisser. Fra venstre Unr 6 og deretter Unr 7. Ventral sider.	-	25.02.2011	L.U. Koxvold
Cf34393_119.JPG	Fra venstre, Unr 11: Flekke med invers retusj, Unr 10 x2: Flekker med kantretusj, Unr 13: Flekke med retusj. Dorsal sider.	-	25.02.2011	L.U. Koxvold
Cf34393_120.JPG	Fra venstre, Unr 11: Flekke med invers retusj, Unr 10 x2: Flekker med kantretusj, Unr 13: Flekke med retusj. Dorsal sider.	-	25.02.2011	L.U. Koxvold
Cf34393_121.JPG	Fra venstre, Unr 11: Flekke med invers retusj, Unr 10 x2: Flekker med kantretusj, Unr 13: Flekke med retusj. Ventral sider.	-	25.02.2011	L.U. Koxvold
Cf34393_122.JPG	Fra venstre, Unr 8: stikkel, Unr 16x2: Avslag med konveks retusj/Skraper.	-	25.02.2011	L.U. Koxvold
Cf34393_123.JPG	U.nr 19: Avslag med retusj. Sigdlignende gjenstand. Uformelt redskap? Dorsal side.	-	25.02.2011	L.U. Koxvold
Cf34393_124.JPG	U.nr 19: Avslag med retusj. Sigdlignende gjenstand. Uformelt redskap? Ventral side.	-	25.02.2011	L.U. Koxvold
Cf34393_125.JPG	Unr 23: flekker. Her er det flekker fra vestre del av lokaliteten.	-	25.02.2011	L.U. Koxvold
Cf34393_126.JPG	Unr 23: flekker. Her er det flekker fra vestre del av lokaliteten.	-	25.02.2011	L.U. Koxvold
Cf34393_127.JPG	Unr 23: flekker. Her er det flekker fra østre del av lokaliteten.	-	25.02.2011	L.U. Koxvold
Cf34393_128.JPG	Unr 23: flekker. Her er det flekker fra østre del av lokaliteten.	-	25.02.2011	L.U. Koxvold
Cf34393_129.JPG	Unr 9: Ryggflekker.	-	25.02.2011	L.U. Koxvold
Cf34393_130.JPG	Unr 9: Ryggflekker.	-	25.02.2011	L.U. Koxvold
Cf34393_131.JPG	Fra venstre, Unr 8: Stikkel, øverst til venstre Unr 17: avslag med konkav retusj og resten er Unr 16: avslag med konveks retusj. De fire siste er tolket som skraper.	-	25.02.2011	L.U. Koxvold

8.4. KART

8.4. 1 OVERSIKTSKART MED LOKALITETENS BELIGGENHET AVMERKET. UTARBEIDET AV K. LOFTSGARDEN, KHM.

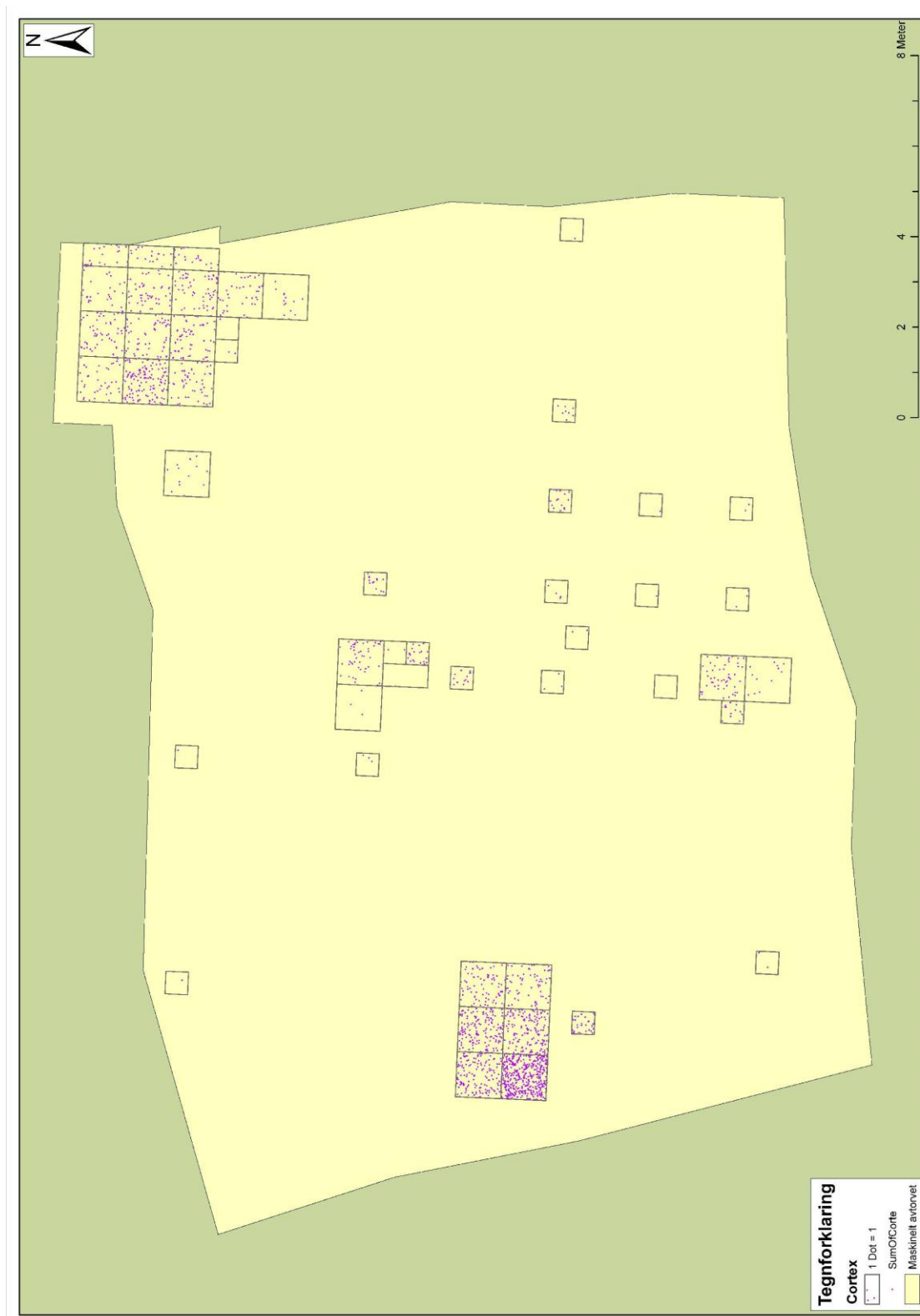
8.4. 2. FLYFOTO OVER SKOLLEVOLL MED LOKALITETEN OG UTGRAVINGSOMRÅDET AVMERKET. UTARBEIDET AV K. LOFTSGARDEN, KHM.

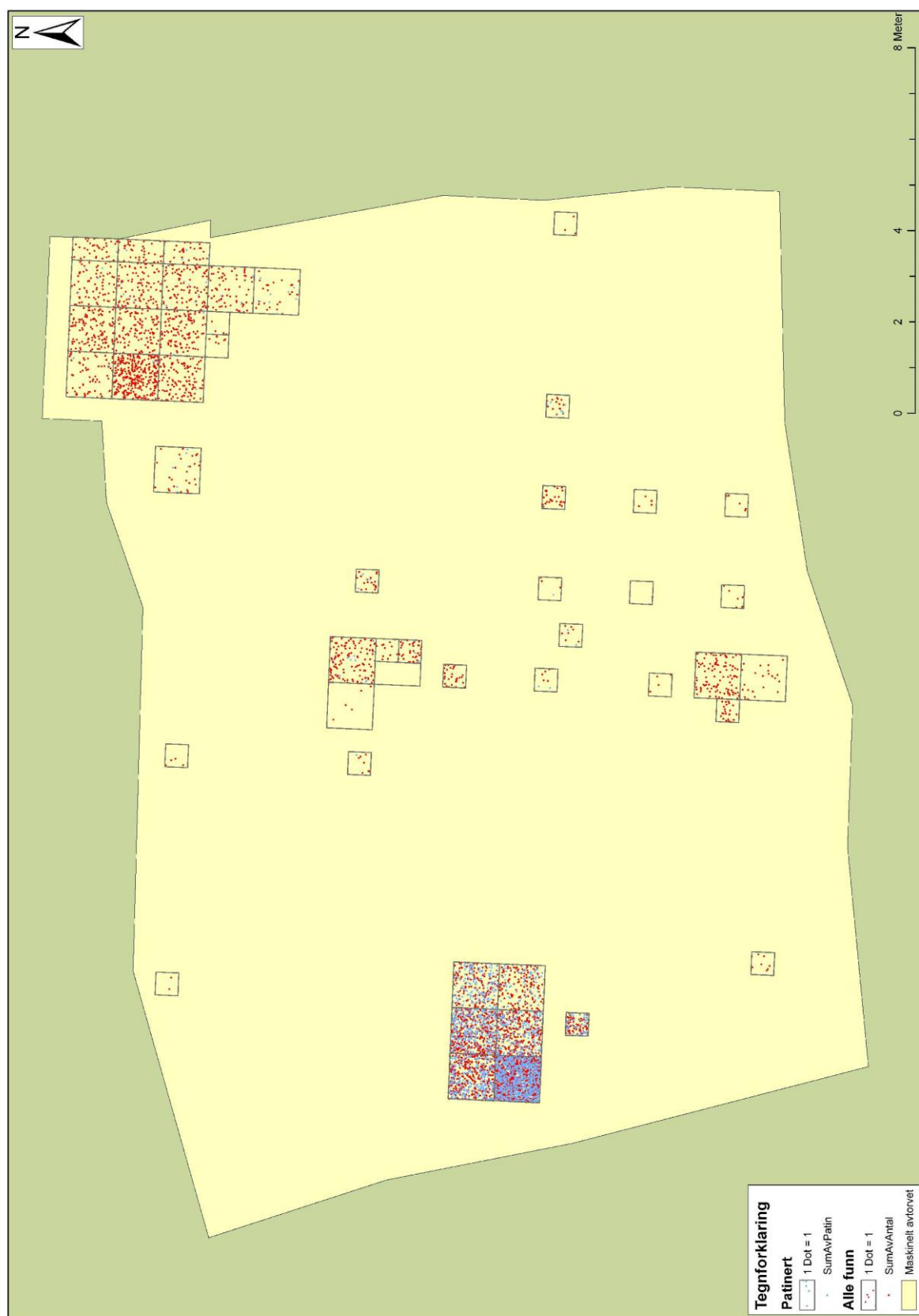
8.4. 3. KART OVER SKOLLEVOLL MED LOKALITETEN OG UTGRAVINGSOMRÅDET AV MERKET. UTARBEIDET AV K. LOFTSGARDEN, KHM.

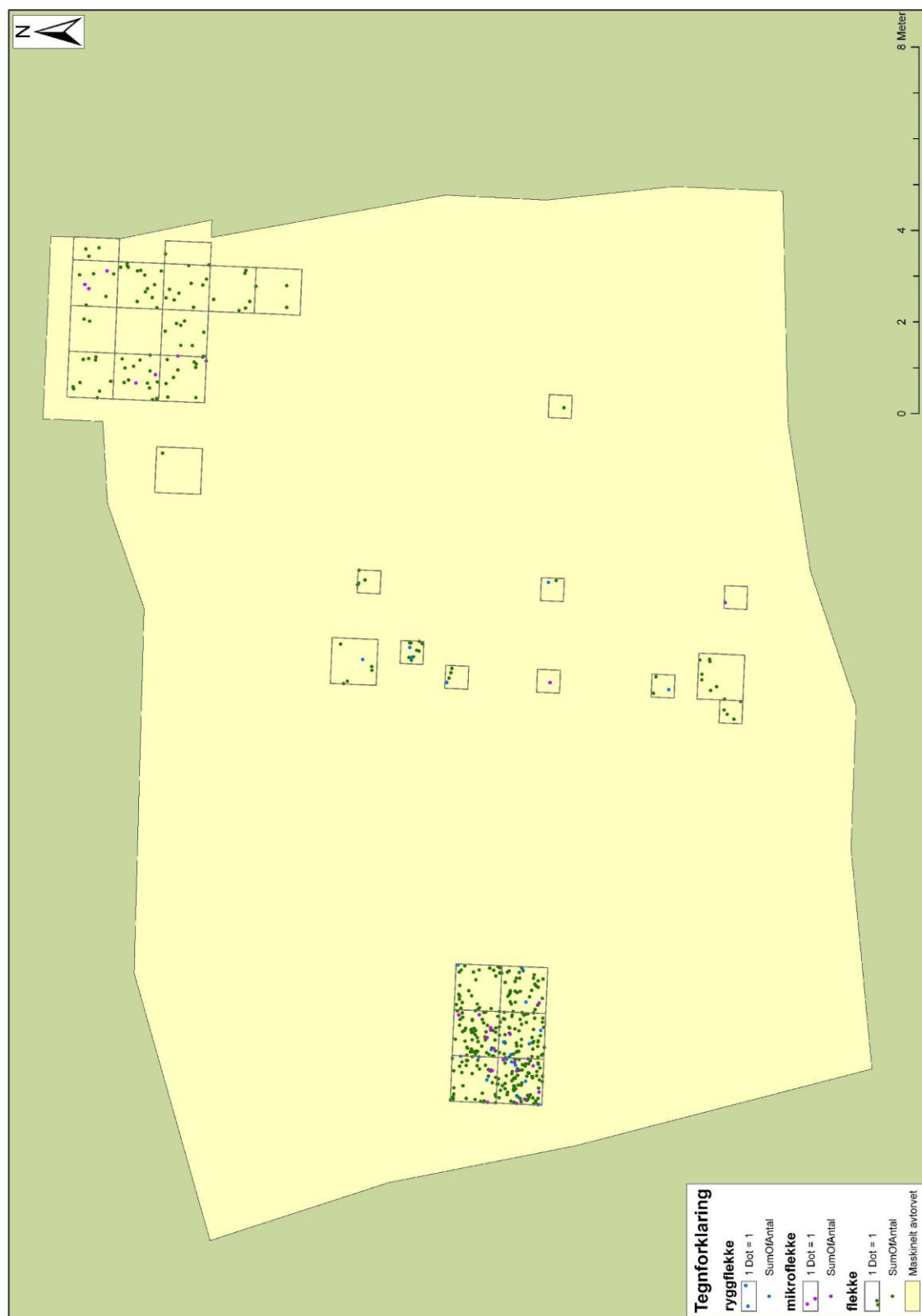
8.4.4 FUNNDISTRIBUSJON AV ALLE FLINT ARTEFAKTER MED CORTEX. UTARBEIDET AV K.LOFTSGARDEN, KHM.

8.4.5 FUNNDISTRIBUSJON AV ALLE FUNN OG DE PATINERTE FUNN. UTARBEIDET AV K. LOFTSGARDEN, KHM.

8.4.6. FUNNDRIBUSJON AV FLEKKER, MIKROFLEKKER OG RYGGFLEKKER.
 UTARBEIDET AV K. LOFTSGARDEN, KHM.

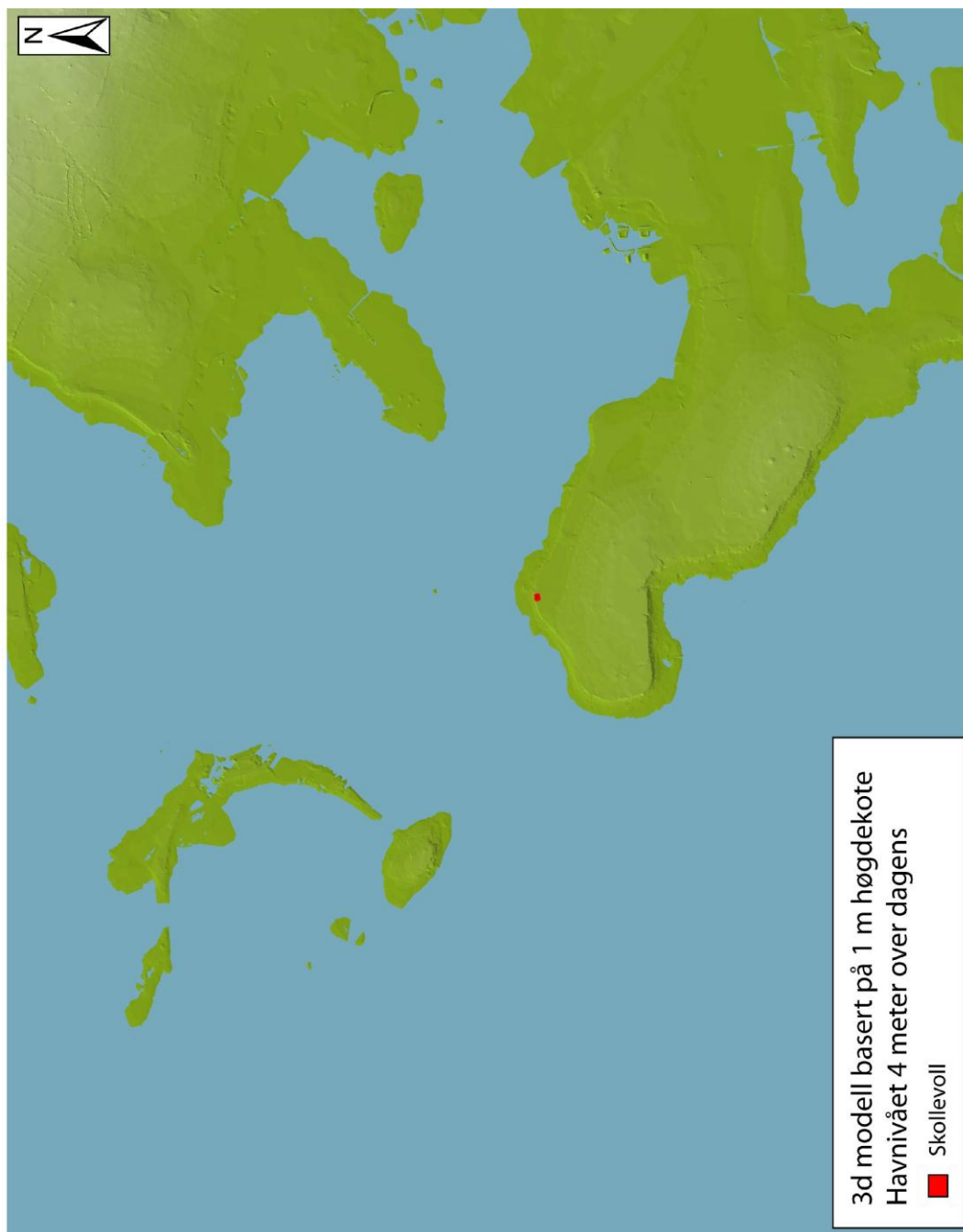

8.4.7 KART MED STRANDLINJE 3 METER OVER DAGENS HAVNIVÅ. UTARBEIDET AV K. LOFTSGARDEN, KHM.

8.4.8 KART MED STRANDLINJE 4 METER OVER DAGENS HAVNIVÅ. UTARBEIDET AV K. LOFTSGARDEN, KHM.

8.4.9 KART MED STRANDLINJE 5 METER OVER DAGENS HAVNIVÅ. UTARBEIDET AV K. LOFTSGARDEN, KHM.

8.4.10 KART MED STRANDLINJE 7 METER OVER DAGENS HAVNIVÅ. UTARBEIDET AV K. LOFTSGARDEN, KHM.

8.4.11 KART MED STRANDLINJE 8 METER OVER DAGENS HAVNIVÅ. UTARBEIDET AV K. LOFTSGARDEN, KHM.

8.5 TILVEKSTTEKST

C57721/1-39

Boplassfunn fra yngre steinalder fra SKOLLEVOLL av BORHAUG (36 /343), FARSUND K., VEST-AGDER.

- 1) **Øks:** Eggpartiet av en tverregget øks av slipt flint. L:3,1 cm.
- 2) **Øks:** Avslag av en mulig slipt flint øks. L: 2,1 cm.
- 3) **Øks:** Fragment av mulig slipt flint øks med cortex. L:2,4 cm.
- 4) **Pilspiss:** A-spiss med tannet retusj av flint L:2,8 cm.
- 5) 3 tanger av **pilspisser:** A-spisser med A1 retusj av flint, 1 med cortex. L:2,8-3,4 cm.
- 6) **Pilspiss:** B-spiss med B1 retusj av flint. L:4,5 cm.
- 7) 3 tanger av **pilspisser:** B-spisser av flint, 1 med sagtannretusj. L:1,8-2,3 cm.
- 8) **Kantstikkel** av flint L: 4,7 cm.
- 9) 24 **ryggflekker** av flint, 2 varmepåvirket og 18 med cortex. L:1,7-5,4 cm.
- 10) 8 **flekker** med kantretusj av flint, 2 med cortex. L:1,6-5,7 cm.
- 11) 5 **flekker** med invers retusj av flint, 1 varmepåvirket. L:1,3-3,5 cm.
- 12) 2 **flekker** med konveks kantretusj, 2 skrapere av flint. L:2,4-2,9 cm.
- 13) **Flekk** med udefinert retusj av flint. L:3,9 cm.
- 14) 28 **mikroflekker** av flint, 5 med cortex. L:1,1-3,8 cm.
- 15) **Avslag** med invers retusj av flint med cortex. L: 3,9 cm.
- 16) 4 **avslag** med konveks kantretusj: 4 skrapere av flint, 3 med cortex. L:2,5-2,9 cm.
- 17) 3 **avslag** med konkav kantretusj: 3 skrapere av flint, 2 med cortex. L:1,8-3,3 cm.
- 18) **Avslag** med bølget retusj: 1 skrapere av flint med cortex. L:3,4 cm.
- 19) 5 **avslag** med diverse retusj av flint, 4 med cortex. L:3,0-8,7 cm.
- 20) **Fragment** med kantretusj: 1 skrapere av flint. L:1,2 cm.
- 21) 2 **fragmenter** med konveks kantretusj: 2 skrapere av flint med cortex L:2,3-3,5cm.
- 22) 4 **fragment** med diverse retusj, hvor ett trolig er et bor av flint. 2 med cortex. L:1,6-3,1 cm.
- 23) 361 **flekker** av flint, 8 varmepåvirket, 129 med cortex. L:0,9 -4,7 cm.
- 24) 1772 **avslag** av flint, 9 varmepåvirket, 994 med cortex.
- 25) 1691 **fragmenter** av flint, 53 varmepåvirket, 703 med cortex.
- 26) 331 **splinter** av flint 5 varmepåvirket, 91 med cortex.
- 27) 5 sylindriske **kjerner** av flint, 5 med cortex. L:3,2-4,9 cm.
- 28) Konisk **kjerne** av flint med cortex. L:3,6-3,6 cm.
- 29) **Mikroflekkkerne** av flint med cortex. L:2,4-2,4 cm.
- 30) 14 **plattformkjerner** av flint, 12 med cortex. L: 2,1-6 cm.
- 31) 3 **knute kjerner** av flint med cortex. L:2-5,1 cm.
- 32) 3 bipolare **kjerner** av flint, 2 med cortex. L:4,7-5,3 cm.
- 33) 4 uregelmessige **kjerner** av flint, 3 med cortex. L:3,6-7,5 cm.
- 34) **Kjernefragment:** Plattformavslag av flint
- 35) 12 **kjernefragment:** Sidefragmenter av flint, 1 varmepåvirket og 10 med cortex. L:2,4-5 cm.
- 36) 2 **knoller** av flint med cortex. L:2,9 cm.
- 37) **Avslag** med invers retusj av kvarts/rhyolitt. L:3,2 cm.
- 38) **Avslag** av kvarts/ rhyolitt. L:3,2 cm.
- 39) 11 fragmenter av keramikk, **kar** av usikker type og tid. Vekt:26,2 g.

Funnomstendighet: Kulturhistorisk museum, utførte i perioden 25.10.2010-19.11.2010 arkeologiske undersøkelser av en steinalderlokalitet (ID 131096, C57721) på Skollevoll på Lista i Farsund kommune i Vest-Agder (Koxvold 2011). Lokaliteten ble registrert i to omganger, først i november 2009 og i april 2010 av Vest-Agder Fylkeskommune. Under registreringene ble det sjaktet og gravd 7 prøvestikk. Til sammen ble 41 artefakter, som viste sikre tegn til å ha vært slått ble funnet. Registreringsfunnene er katalogisert under C57776. Utgravningen startet ved at lokaliteten ble avdekket med gravemaskin, totalt 340m². Videre ble lokaliteten undersøkt med konvensjonelle metoder med graving i ruter og 10 cm lag og vannsålding av alle utgravde masser. I tillegg ble det gravd en rekke prøvekvadranter for å undersøke større deler av flaten. Totalt ble 33 m² utgravd i inntil 4 mekaniske lag. Det ble lagt en 23 m lang profil på tvers av moreneryggen hvor lokaliteten ligger, profilen ble laget for å undersøke ryggens oppbygging. Det littiske funnmaterialet utgjøres av 4302 artefakter. Flint er det dominerende råstoffet, men 2 artefakter er laget i kvarts/rhyolitt. Flintkvaliteten er svært variert. I tillegg ble det funnet 11 fragmenter av keramikk av uvisst datering trolig yngre enn steinalder. I hovedsak vitner det littiske materialet om en neolittisk tilknytting. Det er også gjort funn av en konisk kjerne og en mikroflekkekjerne som muligens kan kyttes til en tidligere mesolittisk bruksfase.

Orienteringsoppgave: Tiltaksområdet ligger ved Skollevoll/Vågsvoll, N for Vestbygd og SV for Lista fyr i Farsund kommune. Landskapet i området er flatt, og preget av dyrket mark og boligbebyggelse. Lokaliteten ligger ca. 7-8 moh. i dyrket mark på kanten av en morenevoll. Lokaliteten er omgitt av eksisterende bebyggelse og jordbruksareal mot nord og sørøst.

Kartreferanse: ØK, AS 003-5-4 *Projeksjon:* EU89-UTM; Sone 32 N: 357629, Ø: 6443031.

LokalitetsID: 131096.

Litteratur: Koxvold, Lucia Uchermann 05.04.2011: *Rapport. Arkeologiske Utgravning. Boplassfunn fra yngre steinalder på morenerygg i dyrket mark. Skollevoll, 36/343, Farsund Kommune, Vest-Agder.* KHM's arkiv. Olsen, Yvonne 23.11.2009: *Arkeologiske registreringer. Skollevoll, gnr. 36/bnr. 343, Farsund kommune. Vest-Agder Fylkeskommune.* Regionalavdelingen, Fylkeskonservatoren. / Damlien, Hege 03.06.2010: *Prosjektplan. Arkeologiske undersøkelser av id 131096; steinalderlokalitet. Oppføring av bolig og garasje. Skollevoll, 36/343, Farsund kommune, Vest-Agder.* Top. ark.